

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

RAPPORT

ISSN 1400-0792

Nr 2005:5

”Kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder”

Eskilstuna kommun

D.nr. 701-5719-2002
Länsstyrelsen
Välfärdsenheten
28 februari 2005

Kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder

Eskilstuna kommun

**Tillsyn på tre nivåer
- planering, verksamhet och individ**

Författare: Ramona Persson

Utgivningsår: 2005

Diarienummer: 701-5719-2002

Denna rapport kan beställas från: Sociala gruppen,
Länsstyrelsen i Södermanlands län, tel: 0155-26 40 00

Besök också vår webbplats: www.d.lst.se

Förord

Länsstyrelserna och Socialstyrelsen genomför gemensamt ett nationellt tillsynsprogram för den sociala tillsynen. Syftet med programmet är bland annat att granska kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder men också att utveckla tillsynsmyndigheternas tillsyn av kommunernas insatser.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har som ett led i detta nationella projekt genomfört en fördjupad tillsyn i Strängnäs och Eskilstuna kommun. Tillsynen inleddes under våren 2002 och pågick i Eskilstuna kommun fram till sommaren 2004. Därefter har materialet analyserats och bedömts. Resultatet för Eskilstuna kommun redovisas i alla delar i denna rapport.

Tillsynen speglar kommunens insatser för personer med psykiska funktionshinder på en övergripande planeringsnivå, på verksamhetsnivå samt individnivå. Tillsynen i Eskilstuna kommun har genomförts av Ramona Persson och Ulla Eriksson.

Nyköping i mars 2005

Ann-Kristin Grundström
Enhetschef, Vårdsenheten

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	5
Granskning av kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder	9
1. Tillsynens inriktning och syfte	13
2. Vad har granskats och hur?	14
2.1 Valda granskningsområden	14
2.2 Metod och genomförande för de tre delundersökningarna	16
3. Hur ska rapporten läsas?	18
3.1 Begrepp som används i rapporten	18
4. Beskrivning av kommunen	19
5. Kommunens kännedom om och information till personer med psykiska funktionshinder	20
6 Kommunens mål och planer för personer med psykiska funktionshinder	21
6.1 Politiska mål och verksamhetsplan på övergripande ledningsnivå	21
6.2 Mål, plan och uppföljning i verksamhet för Tegnérgatan	22
6.3 Mål, plan och uppföljning i verksamhet för sysselsättning - Idun	23
6.4 Sammanfattande bedömning	24
7. Kommunens utbud av insatser	24
7.1 Tillgång till långsiktigt och anpassat boende	24
7.2 Vilka verksamheter för sysselsättning finns i kommunen	25
7.3 Tillgång till alternativa insatser för sysselsättning	25
7.4 Tillgång till varierande insatser	26
7.5 Sammanfattande bedömning	26
DEL B DEN ENSKILDES RÄTTSSÄKERHET I HANDLÄGGNINGSPROCESSEN	28
8. Rättssäkerhet i handlägningsprocessen	28
8.1 Handläggning av ansökan om insatser kring boendet	28
8.2 Sammanfattande bedömning	30
DEL C KVALITET OCH INNEHÅLL I HANDLÄGGARNAS ARBETE MED ENSKILDA INDIVIDER	31
9. Handläggarnas stöd till enskilda personer med psykiska funktionshinder	31
9.1 Boende	31
9.2 Sysselsättning	31
9.3 Kontaktperson eller personligt ombud	32
9.4 Hur beskriver de enskilda själva sina behov, sina kontakter, den hjälp och det stöd de får av kommunen?	32
DEL D KVALITET OCH INNEHÅLL I VERKSAMHETER FÖR BOENDE OCH SYSSELSÄTTNING	34
10. Verksamhet för boendet på Tegnérgatan	34
10.1 Beskrivning av verksamheten	34
10.2 Miljö	35
10.3 Verksamhetens innehåll	36
10.4 Individuell planering	37
10.5 Sammanfattande bedömning	38

11. Verksamhet för sysselsättning - Idun	38
11.1 Beskrivning av verksamheten	38
11.2 Miljö	41
11.3 Verksamhetens innehåll	42
11.5 Sammanfattande bedömning	44

DEL E – BRUKARMEDVERKAN OCH DEN ENSKILDES SJÄLVBESTÄMMANDE OCH DELAKTIGHET

45

12. Kommunens inriktning mot brukarmedverkan och brukarinflytande	45
12.1 Information till brukar- och anhörigorganisationer	45
12.2 Synpunkter från brukar- och anhörigorganisationer vid planering och uppföljning av kommunens verksamheter för personer med psykiska funktionshinder	46
12.3 Sammanfattande bedömning	46
13. Brukarinflytande i verksamheter för boende och sysselsättning	47
13.1 Möjlighet till brukarinflytande i granskade verksamheter för boende och sysselsättning	47
14. Den enskildes möjlighet till självbestämmande och delaktighet	48
14.1 Den enskildes möjlighet till självbestämmande i stödprocessen	48
14.2 Den enskildes möjlighet till självbestämmande i verksamheter för boende och sysselsättning	49
14.3 Sammanfattande bedömning	50
15. Bemötande	50

DEL F – SAMVERKAN MED ANDRA BERÖRDA ORGANISATIONER/MYNDIGHETER

52

16. Kommunens inriktning mot samverkan och samarbete med berörda organisationer och myndigheter	52
16.1 Gemensamma mål, riktlinjer och verksamhetsformer på ledningsnivå	52
16.2 Samarbete kring enskilda individer	53
16.3 Samarbetsformer mellan verksamhet för boende och andra berörda organisationer/myndigheter	54
16.4 Samarbetsformer mellan verksamheter för sysselsättning och andra berörda organisationer/myndigheter	55
16.5 Sammanfattande bedömning	55

DEL G – KVALITETSSYSTEM OCH PERSONALENS KOMPETENSUTVECKLING

56

17. Kommunens kvalitetssystem och kvalitetsutveckling	56
17.1 Kvalitetssystem för kommunens sociala verksamhet	56
17.2 Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete i DD boendet	56
17.3 Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete i verksamhet för sysselsättning - Idun	57
17.4 Sammanfattande bedömning	58
18. Personalens kompetensutveckling	58
18.1 Plan för personalens kompetensutveckling på övergripande ledningsnivå	58
18.2 Handläggarnas tillgång till handledning, vägledning och fortbildning	59
18.3 Personalen i verksamhet/er för boendes tillgång till handledning, vägledning och fortbildning	60
18.4 Personalen i verksamhet/er för sysselsättnings tillgång till handledning, vägledning och fortbildning	61

Sammanfattning

Granskning av kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder

Socialstyrelsen och samtliga länsstyrelser genomför under åren 2001 till 2004 ett gemensamt nationellt projekt för att stärka tillsynen över kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder. Ett fyrtiotal kommuner i landet har granskats utifrån en bred och helhetsorienterad ansats. Eskilstuna kommun är en av de utvalda kommunerna. Tillsynen omfattar både kommunens övergripande planering av verksamheten för målgruppen, arbetet kring enskilda individer samt några verksamheter för boende och sysselsättning. Tillsynen har genomförts under 2002 - 2004 och utgår ifrån ett flertal definierade granskningsområden.

Enligt Socialtjänstlagen skall socialnämnden verka för att människor med psykiska funktionshinder som möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och leva som andra. Liknande formuleringar finns i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Den tillsyn som har genomförts utgår från psykiskt funktionshindrades behov av ett fungerande boende och lämplig sysselsättning samt behovet av vård och stöd för den psykiska och fysiska hälsan. Det innebär att behovet av samordning är en central del i denna granskningen. Även kommunens hälso- och sjukvård ingår till viss del i tillsynen. För denna del ansvarar Socialstyrelsens tillsynsavdelning. Resultatet från Socialstyrelsens tillsyn biläggs i en särskild rapport.

Det nationella tillsynsprojektet syftar även till att utveckla tillsynens metoder och bedömningsgrunder. Därför har ett antal bedömningsgrunder formulerats för att ge kommunerna möjlighet till ökad insyn i tillsynens bedömningar. Dessa redovisas i rapporten tillsammans med länsstyrelsens bedömning av olika områden i kommunens verksamhet.

Länsstyrelsens bedömningar i sammanfattning

Kännedom om och information till personer med psykiska funktionshinder

- Av de uppgifter som kommit fram under den genomförda tillsynen har länsstyrelsen bedömt att Eskilstuna kommun mer än väl uppfyllde uppställda krav både vad det gällde informationsinsatser till personer med psykiska funktionshinder och hur man skaffat sig kännedom om behoven för målgruppen.

Planering och uppbyggnad av verksamheter och insatser

- När det gäller politiska mål och verksamhetsplan på planeringsnivån uppfyllde Eskilstuna kommun de krav som ställts i tillsynen. Likaså finns mål och planer för det boende och den sysselsättning som ingått i tillsynen.
- Eskilstuna kommun uppfyllde däremot inte de uppställda kraven gällande tillgång till anpassade bostäder för personer med psykiska funktionshinder, då det fanns ett flertal personer som inte fått beviljad insats i form av bostad inom tre månader efter beslutsdatum. Vid återrapporteringstillfället den 15 februari 2005 berättade nämndens ordföranden att man nu såg en ljusning på detta problem eftersom bostadsbyggandet ökade i kommunen efter att under lång tid varit i princip obefintlig. Det fanns avsatta medel i årets budget för att tillskapa fler bostäder för människor med funktionshinder.
- Tillgången till varierande insatser för sysselsättning och övriga insatser (exempelvis personligt ombud, DD-samverkan kring dubbeldiagnos psykisk sjukdom/missbruk och boendestödjarteam) var däremot god, vilket har resulterat i att kommunen bedömts att uppfylla ställda krav mycket väl.

Rättssäkerhet i handlägningsprocessen

- Då det gäller rättssäkerhet i ansökan, utredning och beslut avseende boende uppfyller Vuxennämnden uppställda kriterier i elva av de totalt 15 granskade ärendena. De brister som uppmärksammas är att det i några fall inte framgick vem som ansökt om insatsen och att det inte framgick av utredningen hur den enskildes aktuella boendesituation såg ut.
- I ungefär hälften av de granskade ärendena hade vuxenförvaltningen en handläggningstid på två månader eller mindre. I fyra ärenden framgick inte när ansökan inkommit, varför handläggningstidens längd inte gått att avgöra.
- Då det gäller tid mellan beslut och verkställighet fanns brister i kommunen då det gällde beslut om bostad med särskild service.

Kvalitet och innehåll i boende för personer med dubbeldiagnos (DD)

- Det boende som ingått i länsstyrelsens tillsyn har bedömts att ha fullvärdiga bostäder, en hemliknande miljö och närhet till allmän service och kommunikationer.
- Verksamhetens innehåll bedöms att väl uppfylla de kriterier som ställts i denna tillsyn. Det fanns utrymme för flexibla, individuella lösningar, anpassade efter individernas behov och förutsättningar.
- Boendet använde sig av målstyrda insatsplaner (MIP). Planen var skriftlig och planeringen av insatser skedde tillsammans med den boende. Länsstyrelsens bedömning är att DD-boendet uppfyllde uppställda kriterier både för skriftlig dokumentation och systematisk uppföljning av verksamheten på individnivå.

Kvalitet och innehåll i IDUN - verksamhet för sysselsättning

- Den verksamhet för sysselsättning som ingått i länsstyrelsens tillsyn (Idun) bedöms uppfylla ställda krav på närhet till kommunikationer och allmän service.

- Idun hade en verksamhet som mer än väl uppfyller ställda krav på innehåll och utrymme för flexibla lösningar som anpassats till var och en efter behov och förutsättningar.
- Idun använde sig av ett skriftligt ”kontrakt” som upprättas då en person påbörjar sin sysselsättning i verksamheten. I kontraktet ingick dels personliga målsättningar och dels en förbindelse att hålla uppställda regler. Exempel på en sådan regel kan vara: ”Jag lär mig och praktiserar sådana sociala färdigheter som är viktiga för mig och som jag behöver när jag lämnar gruppen”

Inriktning mot brukarmedverkan och den enskildes självbestämmande och delaktighet

- Eskilstuna kommun har bedömts att mer än väl uppfylla ställda krav på att ge information om kommunens verksamhet till berörda brukar- och anhängigorganisationer.
- Brukarinflytande i verksamheter för boende och sysselsättning fanns i de granskade verksamheterna bland annat genom att man hade någon form av brukarråd i verksamheterna. På Tegnérgatan hade man brukarråd 1 gång/månad och på Idun fanns veckomöten som var obligatoriska för deltagarna.
- I både det granskade boendet och den verksamhet för sysselsättning som ingått i tillsynen har det funnits en hög grad av självbestämmande för den enskilde.
- De personer som intervjuats i samband med tillsynens genomförande har i samtliga fall angett att man fått ett gott bemötande av såväl handläggare som personal i boendestöd, boende och verksamhet för sysselsättning.

Samverkan och samarbete

- Eskilstuna kommun har bedömts att mer än väl uppfylla ställda krav på gemensamma mål för samverkan med psykiatri. Kommunen hade även gemensamma riktlinjer med psykiatri gällande utskrivning från psykiatrisk heldygnsvård och samordnad planering för enskilda individer.
- Samarbete kring enskilda individer i praktiken skedde framförallt i boendet och vid den dagliga sysselsättningen. På individnivå var det framförallt psykiatri, andra enheter inom socialtjänsten och anhöriga som samarbete skedde med.

Kvalitetssystem

- Vid tillsynens genomförande i detta avsnitt (våren 2002) saknade Eskilstuna kommun ett dokumenterat kvalitetssystem i enlighet med SOSFS 1998:8. Vid återrapporterings-tillfället i februari 2005 angavs att man arbetade med detta men att det fortfarande inte fanns något kvalitetssystem färdig utarbetat
- Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete i verksamheter för boende och sysselsättning saknades också vid tillsynens genomförande i maj 2004.

Kompetensutveckling

- Plan för kompetensutveckling på övergripande ledningsnivå saknades vid tillfället för den enkätundersökning som gjordes under år 2002.
- Personalen i verksamheter för boende hade inte tillgång till handledning, vägledning och fortbildning i den omfattning som kraven i tillsynen avsåg. Däremot fanns det budgeterat för handledning under året. När det gällde den del av verksamheten som avsåg missbruk fanns det mindre tillgång till vägledning och fortbildning än den del som avsåg psykiska funktionshinder.
- Även personalen i den verksamhet för sysselsättning som granskats hade tillgång till handledning, vägledning och fortbildning.

- Då det gäller handläggarnas tillgång till handledning, vägledning och fortbildning var utbudet sämre och Eskilstuna kommun bedöms här inte leva upp till de krav som ställts i tillsynen. När länsstyrelsen träffade politiker, chefstjänstemän och handläggare vid återrapporteringen av tillsynen framkom att de handläggare som enbart handlade ärenden inom socialpsykiatri numer hade fått tillgång till handledning. De handläggare som handlade ärenden enligt LSS, där tillsynens målgrupp till vissa delar också ingår hade fortfarande inte tillgång till handledning. Vad samtliga handläggare däremot hade var tillgång till juridisk vägledning i sitt arbete. Det är dock länsstyrelsens uppfattning att juridisk vägledning endast är en del av det stöd handläggarna har behov av i sitt arbete.

Sammanfattning av länsstyrelsens granskning av kommunen i sin helhet

Sammantaget är det länsstyrelsens bedömning att Eskilstuna kommun i stort har en socialpsykiatrisk verksamhet av god kvalitet med inriktning mot samverkan med andra berörda verksamheter. Brister som dock konstaterats är bland annat att det saknas system för kvalitetssäkring, tid mellan beslut och verkställighet av bostad med särskild service var för lång och det fanns brister i handläggarnas tillgång till bl.a. handledning.

Bakgrund

Psykiatrireformen trädde i kraft 1995 (Regeringens proposition 1993/94:218). Reformen syftade till att förbättra psykiskt funktionshindrades livssituation och öka deras möjligheter till gemenskap och delaktighet i samhället. Kommunernas ansvar för att planera och samordna de insatser som psykiskt funktionshindrade behöver förtydligades. Likaså kommunernas ansvar för att utveckla boendeformer och verksamheter för sysselsättning. Av utvärderingen av psykiatrireformen (Socialstyrelsen 1999:1) framgår att psykiskt funktionshindrade personers livssituation har börjat uppmärksammas allt mer. På flera områden har dock reformen ännu inte fått avsedda effekter och implementeringen av reformen har kommit olika långt i landet. Personer med psykiska funktionshinder tillhör också en grupp som många gånger inte själva söker det stöd och den service de behöver och har rätt till. Det innebär ett särskilt ansvar för tillsynsmyndigheterna att följa hur kommunerna lyckas uppmärksamma gruppens behov och erbjuda adekvata insatser.

Socialstyrelsen och samtliga länsstyrelser genomför under åren 2001 till 2004 ett gemensamt nationellt projekt för att stärka tillsynen över kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder. Länsstyrelserna har genomfört en granskning av kommunernas övergripande planering av sin verksamhet för målgruppen under 2002. I ett fyrtiotal kommuner har även en fördjupad granskning av den praktiska verksamheten genomförts. Eskilstuna kommun är en av utvalda kommuner där tillsynen omfattar kommunens hela verksamhet för personer med psykiska funktionshinder.

1. Tillsynens inriktning och syfte

Enligt Socialtjänstlagen skall socialnämnden verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring få möjlighet att delta i samhällets gemenskap och leva som andra (5 kap.7 § SoL). Liknande formuleringar finns i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Enligt denna lag ska kommunens verksamhet främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Målet skall vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra (5 § LSS). De medel kommunen skall använda för att nå dessa mål anges endast undantagsvis. Det innebär att enskilda kommuner har stor handlingsfrihet att utforma sin verksamhet för målgruppen utifrån lokala förutsättningar. Samtidigt måste insatsernas kvalitet och innehåll på ett tydligt sätt relateras till de övergripande målen för att personer med psykiska funktionshinder skall få möjlighet till en ökad delaktighet i samhällslivet. Ur ett tillsynsperspektiv är kvalitet och innehåll i verksamheter och insatser av stor betydelse. Likaså den enskildes rättssäkerhet och principen om enskildas lika möjligheter till stöd och service.

Den genomförda tillsynen har en bred och helhetsorienterad ansats. Det motiveras dels av att personer med psykiska funktionshinder har svårigheter på flera livsområden, dels av den mångfald av verksamheter och tjänster enskilda kommuner bygger upp. Tillsynen utgår från målgruppens behov av socialtjänstens insatser på några centrala områden. Det gäller ett fungerande boende, lämplig sysselsättning, tillgång till vård och stöd för sin hälsa samt behovet av samordnade insatser från kommun och landsting. Tillsynen omfattar vidare flera nivåer av kommunens verksamhet d v s hur kommunen planerar verksamheten på ledningsnivå, hur arbetet ser ut kring enskilda individer samt kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning. Även kommunens hälso- och sjukvård ingår till viss del i denna tillsyn. En helhetsorienterad tillsyn förväntas leda till att brister på flera områden av kommunens verksamhet samtidigt blir uppmärksammade och åtgärdade.

Projektets avsikt är även att utveckla och förbättra tillsynens metoder för att öka förutsägbarheten och tydligheten i tillsynens bedömningar. Därmed får enskilda kommuner en ökad insyn i länsstyrelsernas arbetssätt och bedömningar. Möjligheten att jämföra tillsynens resultat mellan olika kommuner ökar också. Inom ramen för tillsynsprojektet har mer specifika krav på kommunens verksamhet formulerats. Kraven grundas på lagstiftningen och psykiatrireformens intentioner men också på den samlade kunskap som finns från olika utvärderingar. Kraven har formulerats med hänsyn till att reformens genomförande bör ses ur ett processperspektiv där problem och lösningar ständigt omprövas. Sju år efter reformen finns det fortfarande behov av visst utrymme för kunskaps- och verksamhetsuppbyggnad.

Granskningen av Eskilstuna kommun är en del av tillsynsmyndigheternas kraftsamling av tillsynen över kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder. Det innebär att resultatet av tillsynen i Eskilstuna kommun också ingår i en sammanställning av tillsynens resultat på nationell nivå.

2. Vad har granskats och hur?

Ett antal granskningsområden har valts med utgångspunkt i kommunernas ansvar för personer med psykiska funktionshinder. Tillsynen omfattar tre delundersökningar.

1. Granskning av kommunernas planering och uppbyggnad av verksamheter
2. Granskning av rättssäkerheten i handlägningsprocessen, kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer
3. Granskning av kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning

2.1 Valda granskningsområden

Kommunens ansvar att nå de personer med psykiska funktionshinder som har behov av socialtjänstens insatser

Enligt Socialtjänstlagen skall socialnämnden göra sig förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för människor med fysiska och psykiska funktionshinder samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på dessa områden (5 kap. 8 § SoL). En central uppgift för kommunen är således att finna de personer med psykiska funktionshinder som har behov av socialtjänstens insatser och erbjuda dem kommunens stöd. Denna uppgift är särskilt viktig med tanke på att målgruppen många gånger själva inte söker den hjälp de behöver.

Kommunens ansvar för att planera sin verksamhet och bygga upp verksamhet och insatser för personer med psykiska funktionshinder

Enligt Socialtjänstlagen har kommunen en skyldighet att planera sin verksamhet för människor med psykiska funktionshinder (5 kap. 8 § SoL). En sådan planering är nödvändig för att målgruppen skall uppmärksammas och nödvändiga resurser avsättas. Planeringen bör utgå från kunskap om målgruppens behov och förutsättningar och ha en hög grad av konkretion som är till vägledning för chefernas planering av olika typer av verksamheter. En planering på olika nivåer av kommunens verksamhet är också nödvändig för att verksamheten skall kunna följas upp och anpassas efter nya behov och förutsättningar.

Socialnämnden skall vidare medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd.

Kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för dem som behöver ett sådant boende. (5 kap. 7 § SoL). Personer med psykiska funktionshinder har mer eller mindre omfattande funktionshinder och varierande behov av stöd till ett fungerande boende, lämplig sysselsättning eller andra centrala insatser. Det stöd som byggs upp av kommunen skall både

täcka målgruppens behov och vara tillräckligt varierat för att var och en skall få ett individanpassat stöd.

Kommunens ansvar för att stödet till den enskilde är behovsstyrt och rättssäkert handlagt

För att stödet till enskilda individer skall leda till ökade möjligheter att delta i samhällets gemenskap och leva som andra bör stödet utformas på grundval av en behovsbedömning som bygger på en helhetssyn på den enskildes situation, möjligheter och behov där sociala, fysiska, medicinska och psykiska behov beaktas. En individuell plan bör upprättas. En systematisk uppföljning av beslut, planer och insatser bör genomföras regelbundet och vid behov omprövas (SOSFS 1998:8 (S)). Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling skall dokumenteras (11 kap. 5 § SoL). Den som så önskar skall vidare ha möjlighet att få ett personligt stöd i form av kontaktperson eller personligt ombud (3 kap. 6 § SoL, 9 § p.4 LSS).

Kommunens ansvar för kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning

Kommunens ansvar för att medverka till att den enskilde får meningsfull sysselsättning och får bo på ett sådant sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd innebär att de verksamheter kommunen bygger upp skall ha en sådan kvalitet och ett sådant innehåll att de befrämjar de psykiskt funktionshindrades möjligheter till ökat deltagande i samhällets gemenskap. Verksamheterna bör därför ha en motiverande och rehabiliterande inriktning. Innehållet i kommunens verksamheter bör utformas utifrån kunskapen om målgruppens särskilda svårigheter. Insatserna inom ramen för verksamheten skall vidare individanpassas och skräddarsys efter var och ens behov och förutsättningar. Det är också viktigt att enskilda har tillgång till en särskild kontaktperson i verksamheten.

Kommunens ansvar för att ha system för att fortlöpande säkra och utveckla kvaliteten i den sociala verksamheten såväl som i verksamheten för hälso- och sjukvård

För att kvaliteten ska kunna säkras och fortlöpande utvecklas är det viktigt att kommunen har ett system för planering, utförande, uppföljning och utveckling av kvaliteten i verksamheten i stort och i olika delar av verksamheten (SOSFS 1998:8 (S), SOSFS:24 (M)).

Kommunernas ansvar för att det finns personal med adekvat kompetens och personlig lämplighet i arbetet med personer med psykiska funktionshinder

För utförande av socialnämndens uppgifter skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet (3 kap. 3 §). Personalens kompetens i arbetet med personer med psykiska funktionshinder är viktig för att dessa skall få de insatser de behöver och har rätt till. Personalens kompetensutveckling skall därför uppmärksammas såväl på övergripande ledningsnivå som på enhetsnivå.

Kommunens ansvar att samverka med både brukar- och anhörigorganisationer och personalens ansvar att samarbeta med enskilda brukare

Psykiatireformen lyfter fram betydelsen av socialnämndens samverkan med brukar- och anhörigorganisationer. Det kan gälla såväl i nämndens uppsökande verksamhet som när kommunen planerar sina insatser för målgruppen (3 kap. 4 §, 5 kap. 8 §). På den individuella nivån skall socialnämndens insatser utformas och genomföras tillsammans med den enskilde (3 kap. 5 §).

Kommunens ansvar att samverka med psykiatrin och andra berörda myndigheter

Flera välfärdsaktörer har ett gemensamt ansvar för att personer med psykiska funktionshinder får ett samordnat stöd från samhället. Kommunerna har dock ett särskilt ansvar för att uppmärksamma behovet av samordnade insatser. För att detta skall vara möjligt krävs en samordning av resurser och regelverk på ledningsnivå och ett samarbete mellan personal från

olika enheter och organisationer. Båda nivåerna är ömsesidigt beroende av varandra. En samordning på ledningsnivå är ingen garanti för att ett samarbete verkligen kommer igång på den operativa nivån. Likaså är ett samarbete mellan olika personalgrupper inte en garanti för ett hållbart samarbete över tid. Ett välutvecklat samarbete på personell nivå riskerar att försvinna om inte samarbetet är legitimerat av ledningen för respektive organisation eller myndighet. Gemensamma mål, riktlinjer och former är en förutsättning för att samarbetet ska överleva på lång sikt. (5 kap. 8 § SoL, 3 kap. 4 och 5 §§ SoL)

Kommunens hälso- och sjukvårdsansvar

Enligt hälso- och sjukvårdslagen skall det finnas någon som svarar för kommunens hälso- och sjukvård (verksamhetschef) (29 § HSL). Inom det verksamhetsområde som kommunen bestämmer skall det även finnas en medicinskt ansvarig sjuksköterska (24 § HSL). För att säkerheten i vården skall kunna säkerställas skall kommunen ha rutiner för sin läkemedelshantering (SOSFS 2000:17).

2.2 Metod och genomförande för de tre delundersökningarna

Granskning av kommunens planering av sin verksamhet för personer med psykiska funktionshinder

En enkät skickades till socialnämnden i Eskilstuna kommun i januari 2002. Samma enkät har skickats till landets samtliga kommuner. Enkäten har besvarats av Eva Nordborg, utredningssekreterare. Kommunen ombads att bifoga aktuella dokument till ett antal frågor. Det gällde politiska mål, verksamhetsplan, skriftliga riktlinjer för utskrivning eller permission från slutna psykiatrisk vård samt samordnad och individuell plan, gemensamma mål/policy för samverkan och plan för kompetensutveckling. Kvaliteten i svaren har granskats av länsstyrelsen och sedan sänts till Socialstyrelsen som databearbetat svaren för landets samtliga kommuner. Ett antal bedömningsvariabler har konstruerats som baseras på en kombination av olika svarsalternativ. Socialstyrelsen har sammanställt tillsynsresultaten och skickat dem till respektive länsstyrelse. Resultatet för Södermanlands län finns redovisade i en separat delrapport (d.nr. 701-12261-2003) som finns utlagd på länsstyrelsens hemsida. En delrapport avseende det nationella resultatet publicerades av Socialstyrelsen i december 2003.

Urval av kommuner för en fördjupad granskning

Den fördjupade tillsynen av kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder har genomförts i ett urval av landets kommuner. Urvalet är framtaget av Socialstyrelsens statistiska enhet och skapar förutsättning att på nationell nivå belysa frågan om psykiskt funktionshindrades tillgång till ett tillräckligt och anpassat stöd sju år efter psykiatireformen.. För Södermanlands del innebär det att en fördjupad tillsyn skett i Strängnäs och Eskilstuna kommuner.

Inför den fördjupade tillsynen av Eskilstuna kommun har ett brev skickats ut till Vuxennämnden med information om tillsynen och tillvägagångssättet. Information har också lämnats till berörda chefer och biståndshandläggare i möten i juni resp. september 2002.

Granskning av rättssäkerheten i handlägningsprocessen och kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer

Granskningen fokuseras på dokumentationen för ansökta insatser samt ansvarig handläggares arbete med enskilda personer vad gäller att uppmärksamma och bedöma behov, planera insatser som är tillräckliga och individanpassade samt följa upp insatserna och den enskildes

situation. Arbetet i utförlarledet/verkställigheten har således inte fokuserats i denna granskning.

Urval av individer

Kommunen ombads att upprätta en lista på de psykiskt funktionshindrade som har någon form av stöd från socialtjänsten. På kommunens lista fanns totalt 179 personer. Ett slumpmässigt urval på 15 individer har sedan gjorts av länsstyrelsen.

Av de 15 slumpmässigt utvalda personerna i Eskilstuna kommun är 6 män och 9 kvinnor. Åldrarna varierar mellan 28 år – 62 år. Sex av de utvalda är födda på 1940-talet, fyra på 1950-talet, fem är födda 1960 eller senare.

Metod för datainsamling

Information kring de utvalda individerna har insamlats från flera källor i syfte att få ett tillförlitligare underlag för länsstyrelsens bedömningar. Individens akt har granskats utifrån en checklista. Den handläggare som har den huvudsakliga kontakten med individen har sedan via en enkät fått svara på ett antal frågor om individen. Dessutom har en kvalitativ intervju genomförts med de individer som tackade ja till att intervjuas. Endast fyra intervjuer kunde genomföras i Eskilstuna kommun.

Analys och bedömning

Den insamlade informationen har strukturerats och utgjort underlag för en bedömning på individnivå på ett antal områden. Individmaterialet har sedan sammanställts och på vissa punkter kan slutsatser dras för hela gruppen personer med psykiska funktionshinder som kommunen angivit på sin lista.

De kvalitativa intervjuer som länsstyrelsen genomfört med utvalda individer har varit relativt få (totalt fyra stycken), varför dessa uppgifter säger mer om hur just dessa individer upplevt den service kommunen gett. Hur väl dessa uppgifter svarar mot hela målgruppen är därför osäkert. De svar länsstyrelsen har fått från de intervjuade ger dock en indikation på hur den service upplevs som målgruppen får.

Orsaken till att flera personer tackat nej till att delta i en intervju har inte varit entydig. I två fall har klientens adress varit okänd av kommunen, fem har tackat nej men inte angett orsak, för två personer gjorde handläggaren bedömningen att det var olämpligt att tillfråga, en höll på att flytta från orten och ville därför inte delta i en intervju och en person ville bli intervjuad men person insjuknade och kunde därför inte genomföra en intervju.

Granskning av akter, intervjuer och insamlande av enkäter från handläggare gjordes under hösten 2002. Eftersom nästan två år förflutit sedan uppgifterna samlades in kan förhållandena ha ändrats efter granskningen. Ett urval av akterna (fem) har granskats igen i samband med tillsynen av verksamheterna maj 2004 för att få en uppfattning om några större förändringar skett i dokumentationen sedan hösten 2002. Detta för att minska risken för att bedömningarna som gjorts tidigare inte längre var aktuella.

Granskning av verksamheter för boende och sysselsättning

Urval av verksamheter

En verksamhet för boende och en för sysselsättning har valts. De verksamheter som granskats är boendet på Tegnérgatan och den dagliga sysselsättningen vid Idun. Valet av verksamhet för sysselsättning har utgått från att det krävs biståndsbeslut för att få delta i verksamheten. Det boende som granskats har valts därför att det haft en särskild inriktning mot personer som har

en kombination av psykiskt funktionshinder och en missbruksproblematik och därför haft ett särskilt intresse av samverkan mellan olika instanser.

Metod för datainsamling

Skriftligt material i form av mål och styrdokument såsom verksamhetsberättelse, verksamhetsplan, system för avvikelshantering och klagomål samt samverkansrutiner har inhämtats. Vid besök i verksamheterna har en strukturerad chefsintervju respektive gruppintervju med personalen genomförts. En checklista har använts för granskning av den fysiska miljön i verksamheterna. Fem intervjuer med boende respektive deltagare har också genomförts under besöket i verksamheterna.

I något avsnitt har även andra tillsynsresultat avseende målgruppen som länsstyrelsen gjort i Eskilstuna kommun tagits med för att komplettera bilden.

3. Hur ska rapporten läsas?

Länsstyrelsen har genomfört en omfattande granskning av Eskilstuna kommuns verksamhet för personer med psykiska funktionshinder. Granskningen omfattar både planeringen av verksamheten och arbetet i praktiken. Det innebär att rapporten blir omfattande för att en samlad bild av hela granskningen ska kunna ges. En mindre rapport som omfattar Socialstyrelsens granskning av kommunens hälso- och sjukvård på planeringsnivån bifogas som särskilt dokument.

Rapporten inleds med en sammanfattande redogörelse för länsstyrelsens bedömningar och beslut.

Den första delen av rapporten är en allmän beskrivning av kommunen och hur kommunen organiserat sin verksamhet för personer med psykiska funktionshinder.

Redovisningen av länsstyrelsens granskning och dess resultat är indelad i sju delar. Det är sju delar som berör olika områden för granskningen, se innehållsförteckning Del A till Del G. För varje område redovisas länsstyrelsens bedömningar från granskningen på planeringsnivån, granskningen kring enskilda individer samt granskningen av verksamheter för boende och sysselsättning, se bilaga 1. För varje område redovisas även länsstyrelsens bedömningsgrunder och underlaget för varje bedömning under rubriken "Länsstyrelsens iakttagelser".

3.1 Begrepp som används i rapporten

- *Personer med psykiska funktionshinder*

Begreppet definieras utifrån Socialstyrelsens definition av psykiatireformens målgrupp. Det är personer som lider av sådana funktionsnedsättande och så omfattande psykiska besvär att de har svårt att klara det dagliga livet och behöver stöd från socialtjänsten.

- *Verksamheter för boende*

Beteckningen "verksamheter för boende" används i rapporten som ett samlingsbegrepp för olika typer av verksamheter som förmedlar stöd till ett fungerande boende för psykiskt funktionshindrade. En verksamhet avgränsas genom att en chef och viss personal kan knytas till denna. Olika typer av verksamheter kan vara:

- Verksamhet som förmedlar boendestöd (del av verksamhet inom hemtjänsten, boendestödsgrupper, trapphusboende)

- Bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § SoL eller 9 § LSS

Hem för viss annan heldygnsvård enligt 5 kap. 7 § SoL
Hem för vård eller boende (HVB)

- *Verksamheter för sysselsättning*

Beteckningen ”verksamheter för sysselsättning” används i rapporten som ett samlingsbegrepp för olika typer av sysselsättningsverksamheter. En verksamhet avgränsas genom att en chef och viss personal kan knytas till denna. Olika typer av verksamheter kan vara:

Dagverksamhet (träffställe) enligt 3 kap. 6 § SoL

Dagverksamhet (mer strukturerat innehåll med arbetsliknande inslag)
enligt 3 kap. 6 § SoL

Rehabiliteringsverksamhet i samverkan med andra huvudmän
enligt 2 kap. 6 § SoL

4. Beskrivning av kommunen

I Eskilstuna kommun bor knappt 90 700 personer, varav knappt 55 400 är i åldern 18 – 64 år. Av dessa hade 169 personer i åldrarna 18 – 65 år insatser från Eskilstuna kommun på grund av sitt psykiska funktionshinder vid tillsynens inledning år 2002.

I Eskilstuna ansvarar tre olika nämnder för de insatser som ges till människor som har psykiska funktionshinder: Vuxennämnden, Torshälla stadsnämnd och Arbetsmarknads och familjenämnden. De enheter som ansvarar för de insatser som ges finns både inom individ- och familjeomsorg och inom särskild enhet med inriktning mot personer med psykiska funktionshinder. Anders Karlsson är verksamhetschef för socialpsykiatri i kommunen.

Eskilstuna har samverkan med Landstinget Sörmland avseende ett rehabiliteringsboende som är beläget på Ekebyvägen i Eskilstuna. Viss samverkan finns även med Strängnäs kommun för rehabiliteringsboendet, men sedan årsskiftet 2004/2005 finns inte längre något avtal mellan kommunerna kring boendet. Strängnäs kommun har dock fortfarande möjlighet att köpa plats på boendet. Vuxennämnden samverkar även med Strängnäs kommun, brukar/anhörigorganisationer och landsting kring verksamheten med Personliga ombud, som i Eskilstuna drivs genom en ideell förening. Eskilstuna var för övrigt en av totalt 10 kommuner som ingick i den försöksverksamhet som fanns med Personliga ombud redan i mitten av 1990-talet.

I Eskilstuna kommun finns totalt nio boendeenheter, varav länsstyrelsen i den här tillsynen har granskat ett boende – Tegnérgatan, som är ett boende för män med missbruksproblematik utöver sitt psykiska funktionshinder. Boendet drivs gemensamt av Vuxenförvaltningen och Arbetsmarknads- och familjeförvaltningen.

I kommunen finns både öppna verksamheter/träffställen (fem stycken), verksamheter för strukturerad sysselsättning, exempelvis hobbyverksamhet och matservering (fem stycken) och rehabiliteringsverksamhet med arbetsliknande inslag (fyra stycken) för målgruppen. I vissa fall är de olika verksamhetstyperna samlokaliserade i en och samma verksamhet.

En av sysselsättningsverksamheterna – Arbetsdax – är en samfinansierad verksamhet som drivs gemensamt av Eskilstuna kommun, Arbetsförmedling, Försäkringskassa och Landstinget Sörmland (psykiatri). Arbetsdax arbetar med att hitta praktikplatser till människor som behöver arbetsträna samt de som behöver ha en sysselsättning hos offentliga eller privata arbetsgivare men behöver stöd av en handledare på plats.

Den sysselsättningsverksamhet som länsstyrelsen har granskat i denna tillsyn är Idun. Idun har både strukturerad sysselsättning och rehabiliteringsverksamhet med arbetsliknande inslag.

DEL A Planering och uppbyggnad av verksamheter

5. Kommunens kännedom om och information till personer med psykiska funktionshinder

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall genom inventering eller på annat godtagbart sätt inhämta uppgifter om antal personer med psykiska funktionshinder och deras behov. Inventeringen bör vara regelbunden och göras i samverkan med psykiatrin.

(5 kap. 8 § SoL och 15 § punkt 1 LSS)

Kommunen skall informera om det stöd och den service som erbjuds personer med psykiska funktionshinder. Information bör vara regelbunden samt tillräckligt bred och träffsäker.

(3 kap. 1 och 4 §§ SoL, 5 kap. 8 § SoL och 15 § punkt 3 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- kommunen gjort en inventering i samverkan med psykiatrin under de senaste 7 åren innehållande antal personer, kön, ålder, boende och sysselsättning alternativt skaffat sig kännedom om målgruppen på annat sätt och i godtagbar omfattning.
- kommunen ha genomfört informationsinsatser under de senaste åren och använt sig av flera informationskanaler.

För att uppfylla kraven mer än väl skall:

- kommunen i samverkan med fler samarbetspartner gjort en mer omfattande inventering alternativt skaffat sig en god kännedom på annat sätt t.ex. genom brukarorganisationer.
- kommunen ha genomfört informationsinsatser under det senaste året och använt sig av minst tre informationskanaler.

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun mer än väl uppfyller de krav som ställs på informationsinsatser om socialtjänstens insatser till personer med psykiska funktionshinder
- Länsstyrelsen bedömer att då det gäller att skaffa sig kännedom om de personer med psykiska funktionshinder som finns i kommunen uppfyller Eskilstuna kommun kraven mer än väl.

Länsstyrelsens iakttagelser

Eskilstuna kommun har genomfört inventeringar av målgruppen under 1997 och 2001. I den senaste inventeringen – som avsåg inventering av behov av bostad med särskild service – omfattade inventeringen antal personer, kön och boende situation. Kommunen bedriver också uppsökande verksamhet, dels i den egna verksamheten och i samverkan med andra aktörer och dels genom kooperativet ”Uppsökarna”.

Inventering av målgruppen genomfördes tillsammans med psykiatrin, försäkringskassa, RSMH och IFSAP.

Av enkätsvaret från kommunen framkom att de under den senaste 12 månaders perioden genomfört informationsinsatser som speciellt riktats till personer med psykiska funktionshinder dels genom att söka upp personer med psykiska funktionshinder, men även via kommunens hemsida, via broschyr, riktad information till vård och stödkontakter i andra organisationer samt via Uppsökarna.

Kommunen söker upp personer efter kontakt från den enskilde eller dennes företrädare, eller efter "tips" från andra exempelvis hyresvärdar. Informationsguide om insatser för psykiskt funktionshindrade som omfattar insatser från kommunen, landsting, försäkringskassa, arbetsförmedling och brukar/anhörigorganisation finns skriftligt och på kommunens hemsida. Information överförs även i samband med samverkansträffar. Kommunen har regelbundna träffar med intresseföreningarna som vidarebefordrar information. Även via kooperativet Uppsökarna förmedlas information.

6 Kommunens mål och planer för personer med psykiska funktionshinder

6.1 Politiska mål och verksamhetsplan på övergripande ledningsnivå

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör ha mål för sin verksamhet på politisk nivå samt verksamhetsplaner som stöd för personal på olika nivåer i organisationen.
(5 kap. 8 § SoL, SOSFS 1998:8)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- kommunen ha politiska mål i skriftlig form
- kommunen ha en skriftlig verksamhetsplan med lokal prägel och som fokuserar på frågor som har betydelse för målgruppen.

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun uppfyller de krav som ställs på politiska mål för verksamheten för personer med psykiska funktionshinder
- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun uppfyller de krav som ställs på en verksamhetsplan för kommunens insatser till personer med psykiska funktionshinder

Länsstyrelsens iakttagelser

Den informationskälla som ligger till grund för ovanstående bedömning är kommunens enkätsvar våren 2002.

Eskilstuna kommun har skriftliga mål/policy på politisk nivå för kommunens insatser för personer med psykiska funktionshinder. Kommunen har också en övergripande verksamhetsplan på ledningsnivå för personer med psykiska funktionshinder. Verksamhetsplanen omfattar boendesituationen, sysselsättningssituationen, rehabilitering, jämställdhet, uppsökande verksamhet och personligt ombud.

6.2 Mål, plan och uppföljning i verksamhet för Tegnérgatan

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

En verksamhet för boende skall ha en plan för verksamheten med angivna mål som kontinuerligt följs upp. Målen och de medel verksamheten har till sitt förfogande skall utgå från psykiatireformens intentioner och de boendes behov av ett fungerande boende samt konkretiseras efter den typ av verksamhet det gäller.

(5 kap. 7 och 8 §§ SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ha en plan med konkreta mål som tydliggör sambandet mellan mål, medel och resurser
- angivna mål och medel utgå från de boendes behov av ett välfungerande boende och konkretiseras utifrån verksamhetens uppdrag
- planen ha följts upp minst en gång det senaste året
- planen vara känd av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens bedömning av Tegnérgatan

- Länsstyrelsen bedömer att boendet vid Tegnérgatan inte uppfyller de krav som ställs på planer då man inte kunnat uppvisa att en skriftlig verksamhetsplan finns för verksamheten.
- Länsstyrelsen bedömer att boendet vid Tegnérgatan uppfyller de krav som ställs på mål för verksamheten även om inte skriftliga mål från en politisknivå/förvaltningsledningsnivå har redovisat. Målsättningen med boendet var dock klar både för chef och boendepersonal varför länsstyrelsen ändå anser att det finns en tydlighet av målen som gör att de är väl kända av verksamheten.
- Länsstyrelsen bedömer att boendet vid Tegnérgatan uppfyller de krav som ställs på uppföljning av verksamhetens mål och innehåll

Länsstyrelsens iakttagelser

De konkreta mål både chef och personal anger är att Tegnérgatan skall vara ett tryggt och säkert boende och det skall ge möjlighet till skydd. Personalen anser dock att man behöver förnya målplanen genom att bryta ner målen i flera steg genom att exempelvis definiera vad ett tryggt och säkert boende innebär.

Chefen anger också att man skall få hjälp att leva med sitt funktionshinder och försöka bygga upp möjligheterna till en fungerande sysselsättning – kanske inte på heltid men några timmar. Tegnérgatan skall också vara den enskildes permanenta boende. De som flyttar till boendet har alltid ett biståndsbeslut till grund för sitt boende. Det är endast i undantagsfall som någon får flytta ut ur boendet på grund av sitt beteende. Eftersom boendet är ett bistånd får man i dessa fall flytta till något av kommunens övriga boenden, man skall aldrig kunna stå utan ett boende. Något krav på drogfrihet finns inte även om ett mål är att motivera till en minskning av drogintaget.

Varje individ har en målstyrd insatsplan (MIP). Enligt chefen finns även en verksamhetsplan och en handlingsplan för själva boendet, några sådana skriftliga planer har länsstyrelsen dock inte fått från kommunen. Tanken är att dessa planer skall revideras årligen genom att handlingsplanen revideras på våren och verksamhetsplanen revideras på hösten enligt chefen. Detta är extra viktigt eftersom det är två förvaltningar – vuxenförvaltningen och arbetsmarknads- och familjeförvaltningen – inblandade.

Enligt personalen har man planeringsdagar regelbundet där man planerar hela verksamheten. Planeringsdagarna är ungefär var tredje månad. Utöver detta har man var tredje vecka heldags möten som både personalgruppen och chefer skall delta i. På senare tid har dock cheferna endast sporadiskt varit med på dessa träffar. Personalgruppen anger att de är mycket delaktiga i uppföljning och utvärdering av verksamheten eftersom det är de som utvärderar den.

Då Tegnérsgatan är en relativt ny verksamhet har ingen större utvärdering genomförts av någon utomstående.

6.3 Mål, plan och uppföljning i verksamhet för sysselsättning - Idun

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

En verksamhet för sysselsättning skall ha en plan för verksamheten med angivna mål som kontinuerligt följs upp. Målen och de medel verksamheten har till sitt förfogande skall utgå från psykiatrireformens intentioner och deltagarnas behov av en lämplig sysselsättning samt konkretiseras efter den typ av verksamhet det gäller.
(5 kap. 7 och 8 §§ SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- Verksamheten ha en plan med konkreta mål som tydliggör sambandet mellan mål, medel och resurser
- Angivna mål och medel utgå från deltagarnas behov av en meningsfull sysselsättning och konkretiseras utifrån verksamhetens uppdrag
- Planen ha följts upp minst en gång det senaste året
- Planen vara känd av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens bedömning av verksamhet för sysselsättning - Idun

- Länsstyrelsen bedömer att Idun uppfyller de krav som ställs på mål och plan
- Länsstyrelsen bedömer att Idun även uppfyller de krav som ställs på uppföljning av verksamhetens mål och innehåll

Länsstyrelsens iakttagelser

Målet för verksamheten är att psykosocialt rehabilitera människor. Personalen uttrycker det med att *”Vi vill ge tillbaka/introducera människor verktygen för att bibehålla sociala förmågor. Målet är inte att folk skall få jobb – utan att ge verktygen för att de själva skall kunna göra saker.”* Utöver målen för verksamheten har varje individ individuella mål. Dessa mål kan exempelvis vara att försöka få ett jobb, att skapa sig en social sfär, bjuda in grannen på fika etc. Individen har kontrakt där det framgår förslag på vad man vill uppnå. Dessa används sedan som utvärderingsunderlag och som återkoppling till handläggarna. Den viktigaste funktionen med detta är att det skall finnas en anledning till att lära känna personen och dess mål och förväntningar. Sitter man ner så kommer det saker från personer som annars inte ”talar”.

Inom Idun pågår diskussioner hela tiden om hur man skall uppnå satta mål. I dessa diskussioner finns även chefen med. I perioder har man försökt att formulera en verksamhetsbeskrivning med ideologier etc. Den som fanns vid tillsynsbesöket var dock rätt gammal, enligt personalen. Varje år skriver man också en verksamhetsberättelse som stäms av

mot planen. Det finns en uttalad tanke om på vilket sätt man skall arbeta när man arbetar på Idun.

Det finns rutiner för uppföljning av verksamheten. Det finns även tid avsatt för planering för personalen i det dagliga arbetet – en halvtimme varje eftermiddag samt en timma varje måndag. Dessutom har man träffar med chefen med viss kontinuitet.

Personalen uppfattar att det även är lätt att ta sig tid för reflektioner/planering när något akut inträffar. Här tycker man även att handledningen är ett hjälpmedel som en del i processen.

6.4 Sammanfattande bedömning

I stort sätt uppfyller Eskilstuna kommun de krav som ställs i denna tillsyn på planering både på övergripande ledningsnivå och på verksamhetsnivå.

7. Kommunens utbud av insatser

I Eskilstuna finns totalt nio boenden för personer som har psykiska funktionshinder – åtta av dem bedrivs enligt socialtjänstlagen och ett boende bedrivs enligt LSS. Våren 2003 startades ett DD-boende i Eskilstuna kommun (ett boende för personer med dubbeldiagnos missbruk – psykiskt funktionshinder). Verksamheten vid DD-boendet bedrivs i samverkan mellan Arbetsmarknad- och familjenämnden och Vuxennämnden.

7.1 Tillgång till långsiktigt och anpassat boende

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för de personer med psykiska funktionshinder som har behov av ett sådant boende.
(5 kap. 7 § SoL, 9 § punkt 9 LSS, JO:s yttrande den 6 september 2000 om verkställighet)

För att kommunen skall bedömas att uppfylla kraven krävs att:

- kommunen har verkställt alla beslut om bostad med särskild service inom tre månader
- kommunen endast undantagsvis placerar personer med psykiska funktionshinder

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun inte uppfyller ställda krav på tillgång till anpassade bostäder eftersom beslut om bostad med särskild service inte har verkställts inom tre månader för tre personer.

Länsstyrelsens iakttagelser

Av de uppgifter som inkom till länsstyrelsen genom den enkät som kommunen besvarat under våren 2002 framgår att det fanns tre personer som var medicinskt färdigbehandlade men fortfarande vistades inom psykiatrisk slutenvård. Det fanns också en person som bodde hos någon anhörig/vän. Länsstyrelsen har efter detta gjort två avstämningar av hur situationen ser i ut i länets kommuner avseende domar och kommunala beslut som inte var verkställda. För socialpsykiatri i Eskilstuna kommun var resultatet följande: Den 31 januari 2002 fanns det elva personer som väntat mer än 3 månader på att ett beslut om bostad med särskild service skulle verkställas. Vid tillsynen ett år senare (31 december 2003) framkom att det då

fortfarande fanns tre personer som hade beslut om permanent boende i särskild boendeform/bostad med särskild service enligt 4 kap 1§ SoL som var äldre än 3 månader. Det äldsta av dessa beslut var från augusti 2000. Alla tre personerna fanns vid mät datumet på behandlingshem i väntan på ett boende.

I motsvarande undersökning som genomfördes med mät datum 31 december 2004 fanns totalt 23 beslut om bostad som inte var verkställda i kommunen. 18 av dessa beslut avsåg beslut enligt LSS och 5 beslut hade fattats enligt socialtjänstlagen. Det totala antalet beslut består dock av en heterogen diagnosgrupp och innefattar även andra människor med funktionshinder än personer med psykiska funktionshinder.

Sedan 2002 har man i Eskilstuna kommun startat två nya boendeenheter för människor med psykiska funktionshinder. Ett av dessa boenden är det boende för människor med dubbeldiagnos (missbruk/psykiskt funktionshinder) som ingår i tillsynen.

7.2 Vilka verksamheter för sysselsättning finns i kommunen

I Eskilstuna kommun finns fem öppna verksamheter, motsvarande träffställen för psykiskt funktionshindrade: Baslokaler på Björkhultsvägen resp. Furugatan, Café Delfinen, Rothoffsvillan och Värmestugan. Verksamheter med en strukturerad sysselsättning finns vid Rothoffsvillan, Elektronikåtervinningen, Delfinen och Idun. Dessutom finns en kurs och studieverksamhet i kommunen. Av de verksamheter som har en strukturerad sysselsättning är det endast Idun som det krävs ett biståndsbeslut för deltagande.

Rehabiliteringsverksamhet med arbetsliknande inslag bedrivs vid ArbetsDax, Elektronikåtervinningen, Idun och Rothoffsvillan.

7.3 Tillgång till alternativa insatser för sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall kunna erbjuda ett utbud av alternativa sysselsättningar som är varierat och har en tydlig inriktning mot rehabilitering. Verksamheter för sysselsättning bör innehålla mer eller mindre arbetsliknande inslag och kommunen bör regelbundet inventera möjliga arbetsplatser på orten.

(3 kap. 6 § SoL, 5 kap. 7 § SoL, 9 § punkt 10 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- kommunen under det senaste året ha kunnat erbjuda minst tre alternativa sysselsättningsmöjligheter.

För att uppfylla kraven mer än väl skall:

- kommunen under det senaste året ha kunnat erbjuda ett brett och varierat utbud av sysselsättning med ”karriärmöjligheter” och göra en kontinuerlig inventering av möjliga arbetsplatser.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun mer än väl uppfyller ställda krav på en variation i tillgången till alternativa insatser för sysselsättning

Länsstyrelsens iakttagelser

Av den enkät som kommunen besvarat våren 2002 framgår att det i Eskilstuna kommun finns både öppen verksamhet (motsvarande träffställe), verksamhet med strukturerad sysselsättning, rehabiliteringsverksamhet med lärande och arbetstränande inslag, stöd till bildandet av kooperativ, skol- och yrkesutbildning samt kurs- och studieverksamhet individuellt eller i mycket små grupper.

I verksamheten för rehabilitering/sysselsättning som är integrerat i ordinarie arbetsliv tas direktkontakt med företag utifrån individuella behov och önskemål.

Det saknas uppgifter om det finns personer i kommunen med psykiska funktionshinder som saknar meningsfull sysselsättning.

7.4 Tillgång till varierande insatser

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall erbjuda personer med psykiska funktionshinder ett varierat utbud av alternativa insatser förutom verksamheter för sysselsättning.
(3 kap. 6 § SoL, 4 kap. 1 § SoL, 9 § punkt 2-10 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- kommunen under det senaste året ha erbjudit minst tre typer av insatser utöver insatser kring sysselsättning.

För att uppfylla kraven mer än väl skall:

- kommunen erbjuda ett bredare och mer varierat utbud av insatser utöver insatser kring sysselsättning

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun mer än väl uppfyller ställda krav på variation i tillgången till insatser

Länsstyrelsens iakttagelser

Eskilstuna kommun kan erbjuda boendestödjarteam, kontaktperson, God man, stödverksamhet för barn till psykiskt funktionshindrade, stöd för att få tillgång till fritidssysselsättning, anhörigstöd, och DD-samverkan – nätverksmöten för personer som har ett psykiskt funktionshinder eller är anhörig till personer med psykiska funktionshinder. Därutöver finns sedan flera år tillbaka en verksamhet med Personliga ombud i Eskilstuna. Denna verksamhet bedrivs som en ideell förening – PEO Eskilstuna och Strängnäs – och kommun (Eskilstuna och Strängnäs), landsting och brukar/anhörigorganisationer ingår i styrelsen.

7.5 Sammanfattande bedömning

Eskilstuna kommun hade ett relativt högt antal beslut om bostad med särskild service som inte var verkställda vid undersökningstillfället (31 december 2002). Det är länsstyrelsens uppfattning att kommunen genom sitt handlande brister i rättssäkerheten för den enskilde, när man trots gynnande beslut inte verkställer de egna besluten. Genom att 11 personer hade fått

vänta mer än 3 månader på ett boende från beslutsdatumet bedöms kommunen inte uppfylla de krav på tillgång till anpassade bostäder som ställd i denna tillsyn.

Då det gäller tillgång till daglig sysselsättning finns däremot ett gott utbud i Eskilstuna kommun. Det finns både öppna verksamheter och verksamheter som förutsätter ett beslut från kommunen. Det finns dessutom en bred variation på utformningen av verksamheterna. Även då det gäller andra insatser finns ett brett utbud i kommunen bland annat i form av anhörigstöd, boendestödjarteam, kontaktperson och Personligt ombud.

DEL B Den enskildes rättssäkerhet i handläggningsprocessen

8. Rättssäkerhet i handläggningsprocessen

8.1 Handläggning av ansökan om insatser kring boendet

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Ansökan

Enligt dokumentationsskyldigheten skall en ansökan om boende, boendestöd dokumenteras (11 kap 1 och 5 §§ SoL, 8 § LSS).

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall ansökan vara dokumenterad med vad som söks och vem som söker.

Utredning

En utredning skall finnas dokumenterad och innehålla beskrivning av funktionshindren och aktuell situation, behoven av insatser, vad som föranleder ansökan, vilka insatser som söks, sökandes egna önskemål och resurser samt förslag till beslut (11 kap 1 och 5 §§ SoL, 13 § Förvaltningslagen).

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall utredningen minst innehålla vad som föranleder ansökan, vilka insatser som söks och förslag till beslut.

Handläggningstid

Utredning skall inledas skyndsamt och genomföras utan dröjsmål och leda till beslut i rimlig tid. Rimlig tid är en månad i undantagsfall längre. (7 § FL, 11 kap 1 § SoL)

- För att uppfylla ställda krav ska handläggningstiden i normalfallet inte överstiga en månad.

Beslut

Beslutet skall innehålla vad som sökts, vad som bifallits respektive avslagits och enligt vilken paragraf, när beslutet fattades och av vem. Om det är ett avslagsbeslut skall det innehålla motivering och besvärshänvisning. (4 kap 1 och 2 §§ 11 kap 8 § SoL, 9§ p 1-10 LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall beslutet minst innehålla vad som bifallits respektive avslagits och enligt vilket lagrum, om avslag motivering och besvärshänvisning.

Uppföljning av beslut

En systematisk uppföljning av beslut, planer och insatser, som berör den enskilde, bör göras och dokumenteras samt vid behov omprövas. När det gäller långtgående beslut som bostad med särskild service är det istället lämpligt att det i beslutet antecknas tid för uppföljning. (SOSFS 1998:8 (S))

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet bör uppföljnings/omprövningsdatum finnas dokumenterat.

Verkställighet av beslut

Beslut ska verkställas omgående. När det gäller bostad med särskild service måste beslutet verkställas inom rimlig tid, som får bedömas från fall till fall, men bör inte överskrida tre månader. (16 kap 3 § sista st. och 11 kap 5 § SoL och 27 § sista st. LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet bör beslutet om boendestöd/hemtjänst ev. andra insatser kring boendet ha verkställts inom en månad och beslutet om bostad med särskild service ha verkställts inom tre månader.

Länsstyrelsens bedömning

Boendet

Totalt har handläggningen i ärenden rörande 15 personer granskats. Granskningen har avsett både brukare som haft insatser enligt SoL och de som haft insatser enligt LSS. Av de personer som ingått i granskningen har två personer haft insatser enligt båda lagarna. Övriga har endast haft insatser enligt SoL. I Eskilstuna kommun har man valt att ha olika handläggare beroende på vilken lag som varit aktuell.

Samtliga personer som ingått i granskningen har haft någon form av insats i sitt boende.

Sysselsättningen

Av de totalt 15 granskade akterna framgår att fem personer hade insatser i form av sysselsättning. Ingen av dessa personer hade en biståndsbedömd insats i form av sysselsättning utan samtliga deltar i öppen verksamhet av något slag. Med anledning av detta utgår denna del av tillsynen.

- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun uppfyller ställda krav på rättssäkerhet i ansökan, utredning och beslut när det gäller frågan om insatser kring boendet för elva av de personer med psykiska funktionshinder som länsstyrelsen granskat. De brister, utifrån angivna kriterier, som uppmärksammats avser dels att det i fyra fall inte framgår att en ansökan är gjord eller av vem. I två akter framgår ingenting om boendesituationen för den enskilde.
- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun uppfyller ställda krav på rättssäkerhet i handläggningstiden, när det gäller ansökan om insatser kring boendet för åtta av de personer som ingått i granskningen. I sex av dessa ärenden var handläggningstiden omkring en månad eller kortare och i två ärenden var handläggningstiden lite drygt två månader.
- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun uppfyller ställda krav på rättssäkerhet i verkställigheten av fattade beslut i två av de granskade ärendena när det gäller ansökan om insatser kring boendet.

Länsstyrelsens iakttagelser

I elva av de akter som granskats har det framgått att det funnits en ansökan som underlag för kommunens beslut och det har också framgått vem som har gjort ansökan i dessa fall. I tre fall saknas det helt dokumentation om det förekommit någon ansökan och vem som i så fall gjort denna.

I 13 av akterna framgår att en utredning gjorts kring brukarens boendesituation. I alla dessa ärenden fanns en beskrivning av den då aktuella situationen. Det framgick även i samtliga fall vilken insats som avsågs. I tolv av fallen framgick att nämnden även gjort en behovsbedömning av den aktuella insatsen. I samtliga fall fanns ett beslut avseende särskilt boende alternativt boendestöd/hjälp i hemmet.

I sex av de granskade ärendena framgick att tiden mellan ansökningstillfället och beslutsdatumet var ungefär en månad eller kortare och i två ärenden var handläggningstiden cirka två månader. I ett fall hade brukaren haft insatsen i tre år innan beslut fattades och i ett fall hade brukaren framfört ansökan/önskemål om insatser under ett flertal år före beslutsdatumet. I fyra av de granskade ärendena framgick inte hur lång tiden var mellan ansökan och beslut.

Ingen av de akter som granskats har innehållit något avslagsbeslut. I samtliga 15 akter har det framgått vad som beviljats och enligt vilket lagrum som insatsen är beviljad.

I tre av de granskade ärendena framgår det att besluten är verkställda, men inte *när* detta skett. I tre andra fall framgår det inte om besluten överhuvudtaget är verkställda. I två av de övriga akterna kan utläsas att brukaren hade den beviljade insatsen redan innan beslut fattats.

Av de övriga ärendena framgår att ett av besluten aldrig verkställts och att fyra av brukarna fått vänta betydligt längre än tre månader på att beslutet skulle verkställas. Av detta följer att det endast i två ärenden har kunnat utläsas att den tidsperiod som varat mellan beslut och verkställighet understigit tre månader.

LSS

Då det gällde de två personer som hade insatser enligt LSS fanns stora brister i dokumentationen. Ett exempel på detta var att det i en av de granskade akterna helt saknades journalanteckningar – förutom ”byte av datasystem. Överflyttad till socialpsykiatrins verkställighet.”. I någon akt fanns två helt olika adresser till brukaren angivna, det framgick inte vilken av adresserna som var den aktuella. I ett ärende har framgått att det funnits flera ansökningar om insatser men att kommunen aldrig fattat beslut med anledning av dessa. Exempel på detta är en person som ansökt om bostad med särskild service enligt LSS utan att få någon form av beslut, ett annat att det funnits en ansökan om personlig assistans enligt LSS 9§ punkt 2 som inkom till förvaltningen i april 1998 utan att något beslut fattats i ärendet.

8.2 Sammanfattande bedömning

Länsstyrelsen har konstaterat att de största bristerna gäller rättssäkerheten kring verkställighet av fattade beslut om bostad med särskild service/boendestöd. I flera av akterna framgick inte när eller om insatsen var verkställd alternativt att det förflutit lång tid mellan beslut om beviljad insats till verkställighets datum. I den del i granskningen som avsett dokumentation kan länsstyrelsen konstatera att de handläggare som enbart haft ärenden avseende socialpsykiatrin haft en högre kvalitet i dokumentationen i sina ärenden än de ärenden som avsåg insatser enligt LSS.

DEL C Kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer

9. Handläggarnas stöd till enskilda personer med psykiska funktionshinder

I detta avsnitt har länsstyrelsen valt att inte göra några bedömningar utan att endast beskriva de iakttagelser som gjorts genom aktgranskning, information av handläggare och intervjuer av brukare.

9.1 Boende

Länsstyrelsens iakttagelser

Samtliga femton personer vars akter granskats hade haft någon form av insats i sitt boende. Ansvariga handläggare har besvarat en enkät per individ där handläggaren angivit den kunskap som handläggaren haft om personens behov av insatser m.m. Därutöver har fyra personer intervjuats som hade respektive hade haft insatser från kommunen i sitt boende.

I två av de granskade akterna har det inte gått att utläsa någon bedömning av personernas behov av insats. Inte i något ärende har det funnits någon form av skriftlig plan där det framgår vilka behov som identifierats, hur de skall tillgodoses, vilka insatser som utgår, vem som skall göra vad, målet för dessa insatser eller när en uppföljning av planen skall ske. I tre ärenden har länsstyrelsen inte kunnat avgöra om insatsen motsvarar det behov som personen i fråga har med utgångspunkt från den information som getts i akten. I ett av ärendena hade insatsen getts så nyligen att en uppföljning inte var aktuell. I ett fall framgick att den beviljade insatsen aldrig hade verkställts. I de övriga sju ärendena hade minst en uppföljning gjorts under det senaste året. I övriga fall hade ingen uppföljning gjorts alternativt saknades det uppgift om uppföljning i akten.

9.2 Sysselsättning

Länsstyrelsens iakttagelser

I Eskilstuna kommun finns både verksamheter som förutsätter att man har ett biståndsbeslut för att få delta i och öppna verksamheter dit man går när man vill och känner för det. Ingen av de individakter som granskades innehöll dock något biståndsbeslut på daglig sysselsättning. Det var i flertalet fall ytterst lite dokumentation kring behovet av dagverksamhet.

Länsstyrelsen har totalt granskat 15 individakter. Därutöver har fyra intervjuer genomförts med personer som har någon form av insats från socialpsykiatri. Alla fyra personer som länsstyrelsen har talat med angav att de var nöjda med omfattningen av sitt arbete alt. med att inte ha något arbete.

Av de 15 individakter som granskats hade åtta personer någon form av daglig sysselsättning/arbete. Ingen av dessa åtta hade beslut på att få daglig sysselsättning som ett bistånd enligt socialtjänstlagen eller LSS. I något fall avsåg arbetet en lönebidragsanställning, i övriga fall hade man sysselsättning via socialpsykiatriens öppna verksamheter i olika former.

I tre ärenden framgick det inte av akten om vederbörande hade en daglig sysselsättning, men i en akt framgick att denna person ville börja studera. I de återstående fyra akterna framgick att sysselsättning saknades. Av dessa fyra framgick att två personer hade behov av en daglig

sysselsättning varav boendestödet skulle motivera den ena personen till att delta i en öppen verksamhet. I ett ärende framgick att personen i fråga inte önskade något arbete. Den fjärde personen hade en svår somatisk sjukdom varför daglig sysselsättning inte var aktuellt.

Av de fyra personer som länsstyrelsen intervjuade hade två personer någon form av daglig sysselsättning. Denna sysselsättning kunde se olika ut. En person hade ett lönebidragsarbete och den andre deltog i en av socialpsykiatrins öppna verksamheter. De båda intervjuade personer som inte hade någon organiserad sysselsättning/arbete sade sig vara relativt nöjda med sin situation. En av intervjuade personerna sa att han/hon inte skulle hinna med att göra mera eftersom han/hon ändå hade sin vecka strukturerad av många aktiviteter bl.a. genom att boendestödet kom ett par gånger i veckan. En av intervjuade personerna sade sig ha mycket att göra med ett fritidsintresse han/hon hade varför ett jobb inte var aktuellt just då. Denna person sade att en nackdel med att inte ha ett arbete var att man då inte heller träffade andra människor. Båda dessa personer kände till att det gick att få någon form av regelbunden sysselsättning om de så skulle önska.

9.3 Kontaktperson eller personligt ombud

Länsstyrelsens iakttagelser

I två av akterna har det framgått att det funnits beslut angående kontaktperson enligt socialtjänstlagen alternativt Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade.

I Eskilstuna kommun finns en verksamhet med Personliga ombud (PO). Verksamheten med Personliga ombud i Eskilstuna startade som en försöksverksamhet med medel från Socialstyrelsen. Verksamheten bedrivs sedan starten som en ideell förening med olika intressenter som medlemmar. Sedan den 1 januari 2002 bedrivs verksamheten i samverkan med Landstinget Sörmland, RSMH, IFSAP och Strängnäs kommun. Samtliga dessa myndigheter/organisationer finns representerade i föreningens styrelse. En av de personer som intervjuats hade vid intervjutillfället redan hört talats om Personligt ombud innan intervju tillfället. Den personen hade läst om Personligt ombud i tidningen eller möjligtvis hört på TV att det fanns. Ingen hade dock själv haft kontakt med PO-verksamheten i kommunen.

9.4 Hur beskriver de enskilda själva sina behov, sina kontakter, den hjälp och det stöd de får av kommunen?

Som tidigare beskrivits har totalt 15 individer valts ut med hjälp av slumpvalstabeller. Urvalet bestod i Eskilstuna av sex män och nio kvinnor. Personerna har varit mellan 28 – 62 år. Länsstyrelsen har gjort en förfrågan till 13 av de totalt 15 personerna om de kunde tänka sig att bli intervjuade om sina erfarenheter från kommunens och landstingets verksamheter. Att inte samtliga tillfrågades berodde på att i ett fall ansåg handläggaren att det var olämpligt att intervjua en av personerna och i det andra fallet var personen i fråga svårt somatisk sjuk och det framgick av akten att denna inte ville ha kontakt med fler personer än absolut nödvändigt. Totalt har fyra personer intervjuats – tre kvinnor och en man. Ytterligare en person hade sagt sig vara intresserad av att delta i en intervju, men blev sjuk och kunde därför inte intervjuas. Då antalet intervjuade personer inte är större än fyra kan man inte dra generella slutsatser av de svar som erhållits. De intervjuade har samtliga påpekat att det är många från boendestödet som kommer till bostaden. Individen kan inte heller påverka tidpunkten för stödet eftersom boendestödarna inte kommer på fasta tider. De intervjuade anger att det upplevs som svårt att hålla reda på när boendestödet kommer då man inte har fasta tider. Sammantaget ger detta en indikation på att boendestödet fungerar mindre bra i dessa avseenden.

Alla har sagt att de i stort sett är nöjda med det stöd de får och att stödet motsvarar deras behov för tillfället.

Handläggare

Av de fyra intervjuade personerna vet tre namnet på "sin" handläggare. De två personer som gett något omdöme om handläggarna har sagt att de varit bra. En av de intervjuade personerna säger dock att *"det är nervöst när handläggarna skall komma – man vet inte vad de skall komma med när de kommer. Det är de som bestämmer och man vet inte när de går om det man önskat går igenom eller inte. Men hittills har det gått bra."*

Boendestöd

Samtliga fyra personer som intervjuats har haft hjälp i hemmet via boendestöd. Tre av fyra har varit negativa till att man inte kunnat påverka när boendestödet kommer. *"Tidigare hade de fasta tider som de kom på, men nu ändras tiderna hela tiden."*

Ett par av de intervjuade har också tagit upp att det kommer många olika boendestödjare hem till dem. En av de intervjuade säger att *"det känns otryggt både att boendestödet ges på olika tider och att det varierar vem som kommer hem till mig."* Däremot anger samtliga fyra att man får det stöd man själv anser att man behöver. *"Även om man inte kan bestämma vilken tid och dag stödet skall ske på kan jag bestämma allt annat. Kommer jag inte själv på någon aktivitet föreslår --- något, men det är ett förslag som kan förkastas eller antas, jag blir inte påtvingad något"*.

En av de intervjuade hade tidigare haft en boendestödjare som han/hon inte trivdes med – *"hon ville inte prata"* men fick då byta boendestödjare och anger att det nu fungerade bra. I övrigt anger flera att det man många gånger behöver få hjälp med är "på-puttning", och att boendestödet är bra på detta och att de "peppar" en att klara av saker som man annars inte skulle klara/orka att ta sig för.

Sysselsättning/arbete

Två personer har eller har haft sysselsättning genom kommunens verksamhet på Rothoffsvillan. Båda anger att verksamheten är bra och varierande och att de blir bemötta på ett mycket bra sätt.

DEL D Kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning

10. Verksamhet för boendet på Tegnérgatan

10.1 Beskrivning av verksamheten

Form och uppdrag

Tegnérgatan är en bostad med särskild service enligt 5 kapitlet 7§ Socialtjänstlagen. Vid tillsynsbesöket hade verksamheten varit igång i lite drygt ett år (boendet startade den 14 april 2003). Boendet på Tegnérgatan förutsätter ett biståndsbeslut.

De konkreta mål man har för verksamheten är att ge ett tryggt boende med möjlighet till skydd. Boendet skall vara ett kvarboende, d.v.s. man kan inte ”straffa ut sig” från boendet – däremot kan man få byta boende om det inte alls skulle fungera.

Målgrupp/antal boenden

Målgruppen för verksamheten är personer som har en kombination av ett psykiskt funktionshinder och en missbruksproblematik. Vid tillsynens genomförande var det sex män som bodde i boendet – efter sommaren skulle antalet utökas till sju.

Personal

Personalen består av totalt sju tjänster. Av dessa är en i personalgruppen mentalskötare/undersköterska, en är sjuksköterska, en är beteendevetare, två har gått missbruksprogrammet, en är behandlingsassistent. Den sjunde gick för tillfället en 80 poängsutbildning inom psykiatri. Chefen för verksamheten anser att det finns tillräckligt med personal i verksamheten. Den personal som är intervjuad anser att det fattas cirka en halv tjänst för att verksamheten skulle fungera optimalt.

Personalomsättningen har hittills varit låg.

Det finns alltid personal i boendet – så väl dag som natt.

Vad erbjuder verksamheten?

I verksamheten ingår att ge boendestöd i den egna lägenheten, ge ”mobila socialpsykiatriska insatser” i form av stöd och hjälp relaterat till den psykiska hälsan som väckning, medicinering etc. Den farmakologiska behandlingen sker via psykiatrin eftersom verksamheten anses ingå inom specialistvården och därför inte kan delegeras till kommunen. I verksamheten ingår även träning av förmågan att leva ett självständigt liv, träning av sociala förmågor, att ge ett psykologiskt stöd till individen och att vara ett socialt stöd i form av mänskliga relationer.

Verksamheten kan också erbjuda fritidsaktiviteter av olika slag vid behov.

Övrig bakgrundsbeskrivning av intresse

Verksamheten drivs i samverkan mellan Vuxenförvaltningen och Arbetsmarknads- och familjeförvaltningen, i ett nära samarbete med psykiatrin.

Tidigare har det hus som boendet ligger i innehållit obemannade träningslägenheter för socialtjänsten.

10.2 Miljö

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

- Kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för personer med psykiska funktionshinder. Boendet skall vara beläget så att de boende kan delta i samhällets gemenskap och leva som andra samt utformas så att en institutionsliknande boendemiljö kan undvikas.

(5 kap. 7 § SoL, 9 § punkt 9 LSS, 7 kap. 1 § punkt 2 och 3 SoL, Allmänna råd för bostad med särskild service för vuxna enligt LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- boendet ligga i nära anslutning till nödvändiga kommunikationer och allmän service som post, bank och affärer
- bostaden i särskilda boendeformer skall vara fullvärdig med ett eget rum, toalett, dusch och kokmöjligheter. För hem för viss annan heldygnsvård som korttidsboende, rehabiliterings eller avlastningshem är ett eget rum med toalett och dusch önskvärt
- boendet skall för att undvika en institutionell boendemiljö utformas så hemlikt som möjligt, inte vara samlokaliserad med annan liknande verksamhet och heller inte vara för stort. (För bostad med särskild service enligt LSS, se SOSFS 2002:9 (S). Det kan exempelvis innebära att
  - antal boende i gruppboende inte bör överstiga sex personer
  - antalet boendet i serviceboenden inte bör överstiga tio personer
  - antalet boende i korttidsboende inte bör överstiga tjugo personer

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att boendet uppfyller ställda krav på närhet till kommunikationer och allmän service
- Länsstyrelsen bedömer att boendet uppfyller ställda krav på fullvärdiga bostäder
- Länsstyrelsen bedömer att boendet uppfyller ställda krav på en hemliknande miljö, trots att det finns ytterligare en liknande verksamhet i samma fastighet.

Länsstyrelsens iakttagelser

Boendet ligger i en av stadsdelarna i centrala Eskilstuna. Det finns allmän service såsom affärer o.dyl. i närområdet. Det som inte finns i direkt närhet till bostadsområdet finns i Eskilstuna centrum dit det är cirka 1 kilometer. Busshållplats finns i närområdet.

Möbleringen i de allmänna utrymmena var trivsamma, även om det var trång om alla skulle vilja vistas där samtidigt. De ytor som var avsedda för umgänge var i kombination med personalens kontor.

Alla som bor i boendet har en egen, fullvärdig lägenhet som man har ett andrahandskontrakt på. Alla lägenheter har en egen ytterdörr mot korridoren. Lägenheterna är fördelade på två våningsplan. Då det inte finns någon hiss i direkt anslutning till boendet skulle man inte kunna ta emot någon boende som var rullstolsburen. Kommer någon rullstolsburen person på besök finns möjlighet att använda hissen i ett angränsande boende i samma hus.

Trots att det finns ytterligare ett boende i samma fastighet får man inte någon känsla av institution utan länsstyrelsens bedömning är att boendet har en hemlik karaktär.

10.3 Verksamhetens innehåll

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamhetens innehåll bör utformas utifrån kunskapen om personer med psykiska funktionshinderns behov av ett fungerande boende och inriktas mot att ge målgruppen ökade möjligheter att delta i samhällets gemenskap och leva som andra.

(3 kap. 6 § SoL, 5 kap. 7 § SoL, 7 och 9 §§ LSS)

För att uppfylla de krav som ställs bör:

- verksamheten erbjuda ett innehåll/insatser som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och motsvara de boendes behov av ett fungerande boende
- verksamhetens insatser anpassas efter var och ens behov och förutsättningar samt ha motiverande och rehabiliterande inslag.
- de boende ha tillgång till en kontinuerlig kontakt i personalgruppen

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Tegnérgatan mer än väl uppfyller ställda krav på innehåll och utrymme för flexibla individuella lösningar som anpassas till var och ens behov och förutsättningar.

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsen har i detta avsnitt utgått från den information som kommit fram i de intervjuer som genomförts med chefer, personal och brukare. De samtal som länsstyrelsen genomfört med brukare har varit av olika omfattning.

De konkreta mål man har för verksamheten är att ge ett tryggt boende med möjlighet till skydd. Boendet skall vara ett kvarboende, d.v.s. man kan inte ”straffa ut sig” från boendet genom att t.ex. ha ett aktivt missbruk. Däremot kan man få byta boende om det inte alls skulle fungera.

Personalen som arbetar på Tegnérgatan har alla någon form av adekvat utbildning för verksamheten. Den som har arbetat kortast tid med målgruppen har arbetat i fyra år med missbruk alternativt psykiskt funktionshindrade. Hälften av personalen har arbetat 20 år eller längre med målgruppen. För att ta tillvara kunskapen som finns inom kommunen för missbruk och psykiska funktionshinder samverkar Vuxennämnden och Arbetsmarknads och familjenämnden om verksamheten. Detta gör att delar av personalen har sin chef via Vuxenförvaltningen och de övriga har sin chef från missbruksenheten.

När man flyttar in i boendet får man ange vilka som tillåts att komma på besök (anges i MIP:en). Denna lista kan revideras vid behov, men detta görs aldrig i den ”akuta situationen”, d.v.s. när någon står utanför och vill bli insläppt till någon av lägenheterna. En förutsättning för att man släpper in besök är att besökaren inte är drogpåverkad. Personalen anger att mycket av tiden har gått åt till att få bort ”svansar”, men vid tillsynsbesöket ansåg man att man hade lyckats få det att fungera. Idag vet alla vilka regler som gäller.

Verksamheten innehåller boendestöd i form av konkret hjälp i praktiska sysslor i brukarens bostad. Man förmedlar även ”mobila socialpsykiatriska insatser” i form av stöd och hjälp relaterat till den psykiska hälsan som väckning, medicinering etc. utifrån individuella behov.

En del av arbetsuppgifterna rör fritidsaktiviteter – om den boende så vill. Önskemålen skall då komma från den boende själv och kan gälla besök på bio, konserter, åka och bada m.m. Då det gäller farmakologisk behandling har boendet en sjuksköterska anställd i verksamheten som ansvarar för medicineringen, men personalen delar ut medicin. Eftersom läkaren anser att verksamheten till viss del ingår i specialistvård är den del i behandlingen som avser detta inte delegerad till kommunen.

Träning av förmågan att leva ett självständigt liv som träning av basala dagliga funktioner som mathållning, hygien etc. ingår i verksamheten. Även andra sociala förmågor tränas om det finns behov av det. Personalen tror att dessa insatser successivt kommer att öka. Vid tillsynsbesöket var det mest att gå på stan och fika, fira helger etc. som förekommit.

Psykologiskt stöd till individen genom samtal, självhjälpgrupper etc. ingår också i verksamheten. Vid tillsynsbesöket gick personalen en utbildning i ESL (ett självständigt liv). Tanken var inte att det skulle vara tyngdpunkten i arbetet, men utgör en del av det. Då det gäller ESL finns det enligt chefen ett bra samarbete med psykosverksamheten. Verksamheten kan ge stöd i det mesta. Sjuksköterskan i verksamheten hade t.ex. ordnat så att de boende fick en ansvarig somatisk läkare, trots att det var en brist vara i Eskilstuna.

Brukarnas syn på verksamheten

De brukare som länsstyrelsen talat med har angett att det känns tryggt att det alltid finns personal i boendet. Att inte vem som helst får komma in är också en viktig faktor som spelar in i trygghetskänslan. En av brukarna uttrycker ”*Det är bra att det alltid finns personal här och att det är ordning. Att inte vem som helst får komma in här dämpar i alla fall min ångest.*” En av brukarna angav att boendet har ökat hans möjlighet att umgås med sina barn.

Ingen av de vi talat med vill förändra verksamheten – utan den är bra som den är. Lägenheterna är bra och det finns alltid någon som lyssnar. Det är en fördel att man både har tillgång till sin egen lägenhet och att det finns gemenskapsutrymmen dit man kan gå för att spela kort, spel eller bara gå till för att prata.

10.4 Individuell planering

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

De insatser personer med psykiska funktionshinder får inom ramen för verksamheten skall planeras och systematiskt följas upp. En individuell plan bör upprättas där det framgår vilka insatser som utgår och målet för dessa.

(11 kap. 5§ SoL, 7 och 10§§ LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs:

- bör verksamheten planera sina insatser för enskilda boende och formulera individuella mål
- skall den individuella planeringen samt genomförandet av insatserna inom verksamhetens ram dokumenteras
- bör verksamheten genomföra en systematisk uppföljning av insatserna för enskilda boende
- bör den individuella planeringen vara samordnad med övriga insatser som utgår från andra berörda enheter/organisationer/myndigheter i de fall enskilda boende så önskar

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen bedömer att Tegnérgatan uppfyller ställda krav:

- på en målinriktad planering av verksamhetens insatser på individnivå
- på en skriftlig dokumentation av planeringen
- på en systematisk uppföljning av verksamhetens insatser på individnivå

Länsstyrelsens iakttagelser

Både boendepersonal och chefer anger att individuella planer finns i form av ”MIP:arna” (Målstyrd insatsplan). Planen är skriftlig och planeringen av insatserna sker nästan alltid tillsammans med den boende. MIP:en utgår från individens behov. Utöver MIP:en använder man en särskild modell för att bedöma den boendes behov av stöd och service i sitt boende. Vid länsstyrelsens besök var denna modell precis ny i verksamheten.

Den individuella planen (MIP) berör i de flesta fall boendet, daglig sysselsättning, psykisk och fysisk hälsa, samarbetskontakter, den boendes egna önskemål, överenskommelser av olika slag ex. vilka som får komma och hälsa på, om personen ifråga har något särskilt han tycker är viktigt att ta med samt tid för uppföljning. I en del fall finns även fritidsaktiviteter med som en punkt.

Utvärdering av MIP:en görs regelbundet. I de flesta fall är den boende med när man gör uppföljning av insatserna.

Var tredje månad gör man en sammanfattning inför utvärderingar för att få en helhetssyn på den aktuella situationen. Sammanfattningarna görs utifrån rapportblad. Den boende får sedan läsa sammanfattningen för att se att den är OK.

10.5 Sammanfattande bedömning

Länsstyrelsens bedömning är att Tegnér gatans verksamhet väl uppfyller de uppsatta målen som angetts – att ge ett tryggt boende.

11. Verksamhet för sysselsättning - Idun

11.1 Beskrivning av verksamheten

Form och uppdrag

Idun är en verksamhet för dagverksamhet enligt 3 kapitlet 6§ Socialtjänstlagen. Verksamheten bedriver rehabilitering med mer eller mindre strukturerad sysselsättning och mer arbetsliknande innehåll. En av de arbetsuppgifter som finns på Idun är att tillverka flöjter, men man kan också välja att exempelvis arbeta i köket eller göra hobbyarbeten. Några personer som är knutna till verksamheten har sysselsättning utanför själva Idun på utslussningsplatser.

De mål verksamheten har är:

- Deltagarna själva skall formulera sina personliga målsättningar och få stöd i att uppnå dem.
- Deltagarna ska rehabiliteras till att gå vidare till en för dem tillfredställande social tillhörighet, vilket kan innebära t.ex. AMA, Samhall, annan praktik plats eller utbildning.

Det övergripande syftet med verksamheten är att deltagarna ges en möjlighet till social färdighetsträning, individuellt och i grupp. Utöver detta ges de även en meningsfull sysselsättning.

Målgrupp/antal deltagare

Den målgrupp verksamheten riktar sig till är vuxna personer med långvariga psykiska funktionshinder, även personer med psykiska funktionshinder i kombination med missbruk ingår i målgruppen. I något enstaka fall kan det finnas även någon person som har en lindrig utvecklingsstörning i verksamheten.

Inom Idun:s verksamhet finns tio rehabiliteringsplatser och tre utslussningsplatser. Alla har ett individuellt schema där man arbetar minst tre halvdagar/vecka. De flesta har sysselsättningen på deltid. Man brukar börja med lite mindre tid och öka på vartefter. På måndagar är alla närvarande eftersom man då har ett möte där planeringen för veckan läggs upp. Tisdagar är en "heldag" då cirka hälften av deltagarna är där, annars varierar det mycket mellan dagarna hur många som deltar i verksamheten.

Idun ansvarar även för utslussningsplatserna varför det ingår i verksamheten att besöka de arbetsplatser som finns utanför själva Idun. Det finns även personer som är ytterligare ett steg på väg ut i "verkligheten". Dessa kan komma in till Idun för att få morgonfika eller för att se om man fått någon e-post.

Personalen tycker själva att idealgruppen är på sju-åtta personer, så de tycker att gruppen är lite stor. Vid chefsintervjun framkom att chefen anser att den ultimata gruppen är 8 – 12 personer. Tio rehabplatser + två personal är en bra och lättarbetad grupp. Periodvis har trycket på platser varit stort – men det fungerar inte att ta emot fler i själva "kärngruppen".

Enda sedan starten har det enbart varit män som deltagit i verksamheten – varför vet man inte. Det finns inget formellt hinder för att kvinnor skulle kunna få sysselsättning genom Idun. För närvarande är det ont om plats i gruppen, varför inte några kvinnor skulle kunna få en plats i den befintliga gruppen för tillfället.

Personal

I verksamheten finns två heltidstjänster. Personalgruppen består av en man och en kvinna. Både personalgruppen och chefen tycker att det är tillräckligt med personal i verksamheten. Man tar inte in vikarier om det inte är frågan om långtidsfrånvaro. Eventuellt kan det vara någon som gjort 15 veckors praktik i verksamheten som kan komma igen som vikarie vid längre frånvaro.

Personalomsättningen är låg. En i personalgruppen har varit med och startat Idun. Då var deras nuvarande chef den andra hälften av personalgruppen. Det enda personalbyte som har varit sedan starten är när hon slutade och blev chef.

Då det gäller utbildningsbakgrund är en av personalen beteendevetare med ekonomi och sociologi (totalt 155 högskolepoäng). Den andra personalen har gått sociala servicelinjen på gymnasiet samt kompletterat med 5 p handledning och 5 p "att arbeta socialt med människor med psykiska problem". Han har utöver utbildningen erfarenhet av att arbeta med människor med psykiska funktionshinder sedan 1988.

En i personalgruppen menar att social serviceutbildning på gymnasienivå inte är tillräckligt som adekvat utbildning för verksamheten. Han har därför läst mycket på egen hand för att få mer kunskap inom området. Framförallt är det viktigt med kunskap i gruppprocesser. Det är uttalat att man skall kunna vissa saker, exempelvis förutsättningslöst hänge sig i en interaktion

med en person men samtidigt se lite utifrån vad som händer i mötet. För detta krävs en högskoleutbildning med inriktning mot social verksamhet.

Den andra personalen å sin sida säger att hon har en adekvat utbildning, men inte så lång erfarenhet (totalt 3 år). Då är det extra viktigt att ha en utbildning i ryggen under tiden som erfarenhet skaffas.

Vad erbjuder verksamheten?

Verksamheten erbjuder sysselsättning – både i form av strukturerad sysselsättning som matservice, hobbyverksamhet och arbetsträning där man ger ett individuellt stöd direkt på arbetsplatsen. Arbetsplatser utanför Idun kan förekomma både på privata företag på orten och inom kommunen eller i någon annan form. Det finns inget ”låst” alternativ, utan det beror på vad personen vill och passar för. Ofta hittar man arbetsplatser genom personliga kontakter som personalen själv har eller via någon annan. Finns inte kontakter försöker man skaffa sådana. En av tankarna vid Iduns lokalisering var att det fanns små verkstäder i närheten där man eventuellt skulle kunna skapa arbetsplatser.

Utbildning skulle kunna förekomma, men gör det inte vid tillsynsbesöket. Man har fört diskussioner om man skulle ha någon form av utbildning i datakunskap. Det har tidigare förekommit att man förberett väg till KomVux studier.

Till viss del kan personalen stötta i fritidsverksamheter, exempelvis genom årliga semesterresor. Träning av förmågan att leva ett självständigt liv ingår i innehållet. Bland annat arbetar man med konsekvensbeskrivningar och träning av sociala förmågor. Det psykologiska stöd man ger är inte organiserat, men naturligtvis förekommer samtal i verksamheten. Det finns inga regler för vad man får prata om, men man får inte utsätta andra människor för kränkningar el dyl.

Vart tar deltagarna vägen efter avslutad kontakt?

De som har avslutat sin sysselsättning på Idun har gått till studier eller arbete, fått fortsatt rehabilitering i form av arbetsrehabilitering, fått annan sysselsättning/rehabiliteringsverksamhet med mindre krav och några har varit utan sysselsättning. Om någon slutar vid Idun och är utan sysselsättning följs det alltid upp. Någon har också flyttat från orten och slutat av den anledningen. Under de senaste 12 månaderna har fyra deltagare slutat i verksamheten.

Övrigt av intresse

Innan någon börjar på Idun görs ett besök i verksamheten. Detta sker tillsammans med ansvarig handläggare i socialpsykiatri. Ibland finns även andra personer med vid besöket som kontaktpersonal, personal från öppenvårdsteamet eller handläggare från försörjningsstöd. Om personen är intresserad av en provmånad kontaktas handläggaren som utifrån kö och diskussioner i fördelningsgruppen kan bevilja bistånd till en provmånad. Första dagen gör deltagaren tillsammans med Idun:s personal och handläggaren upp ett schema med tider samt bestämmer datum för utvärdering. Om intresset kvarstår efter provmånaden och bedömningen är att Idun är rätt plats får den enskilde ett biståndsbeslut på en placering på Idun. Om bedömningen är att Idun är en olämplig placering går man igenom vad det är som gör den olämplig och vad det är som behövs istället. Vid utvärderingssamtalet är handläggaren med så att kunskapen kan användas vidare i individens fortsatta rehabilitering.

11.2 Miljö

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall medverka till att personer med psykiska funktionshinder får en meningsfull sysselsättning och vid behov inrätta lämpliga verksamheter för sysselsättning. (5 kap. 7§ SoL, 3 kap. 6§ SoL)

För att uppfylla de krav som ställs bör:

- verksamheten ligga i nära anslutning till nödvändiga kommunikationer eller finnas på gångavstånd från den enskildes bostad
- verksamheten ha tillgång till nödvändig utrustning
- lokalernas utformning och storlek vara anpassade till verksamhetens innehåll och antalet deltagare. Lokalerna skall medge möjlighet till avskildhet för den som behöver

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Idun uppfyller ställda krav på närhet till kommunikationer och allmän service
- Länsstyrelsen bedömer att Idun uppfyller ställda krav på nödvändig utrustning
- Länsstyrelsen bedömer att Idun uppfyller ställda krav på en miljö som är anpassad till den verksamhet som drivs

Länsstyrelsens iakttagelser

Idun ligger i ett industriområde i centrala Eskilstuna. Det finns en busshållplats nära verksamheten. De flesta väljer dock att gå från busstationen alternativt gå eller cykla till Idun. Till posten är det ett par hundra meter och det är någon kilometer ner till city.

Inne i lokalerna finns det möjlighet både till gemenskap och avskildhet. Det finns en sittgrupp i ett separat rum, ett datarum/kontor som används av alla som vill och behöver, verkstad, kök och matrum. I matrummet finns ett bord som är så stort att alla ryms vid måltiderna. I verkstaden finns snickerimaskiner som används vid tillverkning av diverse bruksföremål etc. Köket, där en arbetsplats finns, är fullt utrustat.

11.3 Verksamhetens innehåll

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamhetens innehåll bör utformas utifrån kunskapen om målgruppens behov av meningsfull sysselsättning och inriktas mot att ge målgruppen ökade möjligheter att delta i samhällets gemenskap och leva som andra. (3 kap. 6 § SoL, 5 kap. 7 § SoL, 7 och 9 §§ LSS)

För att uppfylla de krav som ställs bör:

- verksamheten erbjuda ett innehåll/insatser som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och motsvara deltagarnas behov av en meningsfull sysselsättning
- verksamhetens insatser anpassas efter var och ens behov och förutsättningar
- verksamheten ha en motiverande och rehabiliterande inriktning som bland annat kan exemplifieras av tillgång till arbets- och träningsplatser
- deltagarna i verksamheten ha tillgång till en kontinuerlig kontakt i personalgruppen

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Idun mer än väl uppfyller ställda krav på innehåll och utrymme för flexibla individuella lösningar som anpassas till var och ens behov och förutsättningar.

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsen har, utöver intervjuer med personal och chef, även intervjuat två män som har sin sysselsättning på Idun.

Utöver sysselsättning i olika former, både inom Idun och vid utslussningsarbetsplatser, stöttar man även i fritidsverksamheter. En gång per år genomförs en längre resa. Den sker vanligtvis under en sommarvecka och är en viktig del i rehabiliteringen. Att bo tillsammans på annan ort ger även träning i att umgås tätt inpå andra människor och att kunna hävda sina egna behov, samtidigt som man tar hänsyn till andras behov och önskemål.

Det har förekommit att personalen på Idun haft ansvar för medicinering, men det är inget som är önskvärt. Att ta hand om mediciner är en maktfaktor – och man vill tona ned personalens maktposition. Tanken är att personal och arbetstagare/brukare skall kunna mötas på en likvärdig plattform – även om de har olika roller.

Träning av förmågan att leva ett självständigt liv ingår i innehållet. Bland annat arbetar man med konsekvensbeskrivningar och tränar sociala förmågor.

Det psykologiska stöd man ger är inte organiserat, men naturligtvis förekommer det att man har samtal. Det finns inga regler för vad man får prata om, men man får inte utsätta andra människor för kränkningar el dyl. Ämnen som sex och religion är helt OK att prata om.

PO har varit på Idun ett antal gånger. Personalen länkar gärna kontakt med PO eller någon annan man kan ha nytta av exempelvis försäkringskassa och psykiatri.

Idun arbetar även mycket med gruppprocesser och relationerna i gruppen. Det relationsskapande är viktigast enligt personalen – ”det är grunden i allt vi gör”. Verksamheten har två grundpelare – personliga relationer och gruppdynamik. Relationen är grunden, vilket medför att brukarna t.ex. har tillgång till personalens hemtelefonnummer, vet om personliga familjeförhållanden etc. Det är i det man bygger upp kärnan i hur man går vidare. Personalen

arbetar aktivt med att titta på var i gruppprocessen man befinner sig och är aktiva att styra den för att skapa den trygghet man utvecklar i gruppen. Grundtanken är att om gruppen fungerar bra så kommer individerna i gruppen att fungera bra.

Det som genomsyrar de samtal länsstyrelsen hade med de två männen som hade sin dagliga sysselsättning i verksamheten var upplevelsen av ett gott bemötande och vikten av att ingen såg ned på en samt att man hade fått ett människovärdigt mottagande. De berättar också om upplevelsen av att bli lyssnad på, att själva kunna bestämma hur man vill ha sin sysselsättning och vad man vill delta i. Mår man inte bra en dag kan man lätt byta dag för arbetet. Personalen på Idun är lyhörda och har hjälpt till mycket i olika situationer. Av berättelserna framgick också vikten av att ha ett arbete att gå till – att vara behövd. En av männen sa ”miljön i sig föder aktivitet.” Han ansåg själv att han tidigare varit inaktiv men att han sedan han börjat på Idun blivit mer aktiv, eftersom aktivitet föder aktivitet. Arbetet på Idun har också lett till att en av männen fått en kamrat som han delar ett intresse med. Detta har gjort att de även umgås en del utanför arbetet.

11.4 Individuell planering

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

De insatser personer med psykiska funktionshinder får inom ramen för verksamheten skall planeras och systematiskt följas upp. En individuell plan bör upprättas där det framgår vilka insatser som utgår samt målet för dessa.

(11 kap. 5§ SoL, 7 och 10§§ LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs:

- Bör verksamheten planera sina insatser för enskilda deltagare och formulera individuella mål
- Skall den individuella planeringen samt genomförandet av insatserna inom verksamhetens ram dokumenteras
- Bör verksamheten genomföra en systematisk uppföljning av insatserna för enskilda deltagare
- Bör den individuella planen vara samordnad med övriga insatser som utgår från andra berörda enheter/organisationer/myndigheter i de fall enskilda deltagare så önskar

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen bedömer att Idun uppfyller ställda krav:

- på en målinriktad planering av verksamhetens insatser på individnivå
- på en skriftlig dokumentation av planeringen
- på en systematisk uppföljning av verksamhetens insatser på individnivå

Länsstyrelsens iakttagelser

När en person börjar på Idun genomförs ett ”inskrivningssamtal” som resulterar i ett skriftligt kontrakt. I kontraktet ingår att deltagaren själv formulerar sina personliga målsättningar.

Dessa målsättningar ligger sedan till grund för vilka arbetsuppgifter och ansvarsområden som han/hon skall ha i verksamheten. I kontraktet ingår även regler för verksamheten som man förbinder sig att hålla. Exempel på regler (som är nio totalt) är

- Jag lär mig och praktiserar sådana sociala färdigheter som är viktiga för mig och som jag behöver när jag lämnar gruppen,
- Jag känner mig ansvarig för den dagliga verksamheten och för att gruppen utvecklas tillsammans med alla deltagare.

- Jag ser jämlikt på mina kamrater och på personalen. De är inte till för att serva mig eller för att bestämma över mig, utan är till för att stödja mig in min utveckling,
- Jag sätter värde på mig själv och underskattar inte mina egna möjligheter. Jag kan alltid lära mig någonting nytt.”

Deltagaren och personalen planerar in utvärderingssamtal cirka en gång i kvartalet. Vid dessa möten går man igenom deltagarnas mål och samtalar om var deltagaren befinner sig i dagsläget, vilka resurser och hinder deltagaren ser hos sig, vilka styrkorna och svagheter är samt vilket stöd han/hon behöver för att kunna gå vidare. Minnesanteckningar förs vid mötet. Utvärderingssamtal tillsammans med handläggaren sker fortlöpande med högst sex månaders intervaller.

11.5 Sammanfattande bedömning

Länsstyrelsen bedömer att Idun är en väl fungerande verksamhet för daglig verksamhet där man satt brukaren i centrum och aktivt arbetar med grupprocesser. Av de samtal länsstyrelsen fört med både personal och brukare har det framgått att en röd tråd i verksamheten har varit allas lika värde och att denna tråd både finns dokumenterad och fungerar i praktiken.

DEL E – Brukarmedverkan och den enskildes självbestämmande och delaktighet

12. Kommunens inriktning mot brukarmedverkan och brukarinflytande

12.1 Information till brukar- och anhörigorganisationer

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör särskilt informera berörda brukar- och anhörigorganisationer om kommunens verksamhet för personer med psykiska funktionshinder.
(3 kap. 1 och 4 §§ SoL, 5 kap. 8 § SoL, 15 § punkt 3 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- kommunen ha genomfört antingen muntliga eller skriftliga informationsinsatser under det senaste året

För att uppfylla kraven mer än väl skall:

- kommunen ha genomfört regelbundna informationsinsatser under det senaste året

Bedömningarna i detta avsnitt grundar sig på den enkätundersökning som genomfördes under 2002.

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun mer än väl uppfyller ställda krav på information om kommunens verksamhet till berörda brukar- och anhörigorganisationer.

Länsstyrelsens iakttagelser

När enkäten besvarades angav kommunen att de under de senaste 12 månaderna riktat information direkt till brukar- och anhörigorganisationer.

Man hade både förmedlat information muntligt och ”på annat sätt”. I detta fall avser ”på annat sätt” att man har regelbundna informella träffar med föreningarna. Föreningarna är också delaktiga i samverkansorgan där information förmedlas och utbyts.

12.2 Synpunkter från brukar- och anhörigorganisationer vid planering och uppföljning av kommunens verksamheter för personer med psykiska funktionshinder

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Ledningen för socialtjänsten skall samverka med den organiserade brukar- och anhörigrörelsens företrädare. I sin planering och uppföljning av verksamheter som berör personer med psykiska funktionshinder skall ledningen inhämta synpunkter från brukar- och anhörigorganisationerna. (5 kap. 8 § SoL, 15 § LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- kommunen frågat efter synpunkter från brukar- och anhörigorganisationerna på minst tre punkter under det senaste året

För att uppfylla kraven mer än väl skall:

- kommunen frågat efter synpunkter från brukar- och anhörigorganisationerna på fyra eller fler punkter under det senaste året

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun mer än väl uppfyller ställda krav på inhämtande av synpunkter från berörda brukar- och anhörigorganisationer.

Länsstyrelsens iakttagelser

Eskilstuna kommun inhämtar synpunkter från brukar- eller anhörigorganisationer på planering eller uppföljning av verksamheter för personer med psykiska funktionshinder. Kommunen samverkar både med RSMH och IFSAP. De områden man inhämtat synpunkter inom är: Planering av boende/boendestöd, sysselsättning och verksamheten med personliga ombud. Man har vidare inhämtat synpunkter vid uppföljning och utvärdering av dessa verksamheter. Därutöver har både RSMH och IFSAP fått möjlighet att lämna synpunkter vid upprättande av måldokument och vid planering av rehabiliteringsboende.

12.3 Sammanfattande bedömning

Sammanfattningsvis bedömer länsstyrelsen att kommunen på ledningsnivå har en väl utvecklad samverkan med brukar- och anhörigorganisationer.

13. Brukarinflytande i verksamheter för boende och sysselsättning

13.1 Möjlighet till brukarinflytande i granskade verksamheter för boende och sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinders egna val och prioriteringar skall vara utgångspunkten för alla insatser som riktas till den enskilde. Det innebär att verksamheter för boende och sysselsättning bör finna former för inflytande för boende respektive deltagarna i verksamheten.

(3 kap. 5 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheter för boende eller sysselsättning ha någon form av brukarråd eller ha utvecklat någon form för att systematiskt inhämta de boendes eller deltagarnas synpunkter på verksamheten.
- de boendes eller deltagarnas synpunkter ha beaktats och påverkat verksamhetens innehåll och utformning i något eller några angivna exempel.

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun uppfyller ställda krav på möjlighet för de boende att påverka verksamheten vid Tegnérgatan.
- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun uppfyller ställda krav på möjlighet för deltagarna att påverka verksamhet vid Idun.

Länsstyrelsens iakttagelser

På Tegnérgatan har man brukarråd 1 gång/månad. Personalen anger att man även haft en enkätundersökning bland dem som bor på Tegnérgatan. Brukarna har många åsikter och då har chefen blivit inkallad till möte med dem – de åsikter som framförts har också följts upp på personalmöten efteråt. Exempel som ges på hur de boende haft inflytande är om/vart man vill åka på utflykt och ändringar i rutiner för den enskilde individen.

Det finns ett allmänt brukarråd inom socialpsykiatri dit brukare kallas enligt personalen på Idun. Den enkät som gått ut till brukarna har varit med inriktning på socialpsykiatri, inte direkt avsett verksamheten vid Idun. På Idun har man veckomöten med dem som har sin sysselsättning på Idun. Exempel på områden där deltagarna har inflytande på är de resor som görs inom verksamheten. Deltagarna både planerar och bestämmer resmål. Det är också deltagarna som bestämmer och planerar maten en dag i veckan. Varje deltagare har ett tydligt ansvarsområde. Man uppmuntras att komma med förslag om olika saker kring detta område ex. tillverkning av skåpluckor etc.

14. Den enskildes möjlighet till självbestämmande och delaktighet

14.1 Den enskildes möjlighet till självbestämmande i stödprocessen

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder ska vara delaktiga i utformningen av de insatser som planeras och genomförs. Den enskilde har rätt att få information om alternativa insatser och vara delaktig i planeringen av insatser och uppföljningen av dessa. Den enskilde ska också vara delaktig i det samarbete som sker mellan olika vård-, stöd- och rehabiliteringskontakter. (1 kap. 1 § SoL, 3 kap 5 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- den enskilde helt eller delvis deltagit i planering eller uppföljning av insatser vad gäller boende och sysselsättning samt att av den enskildes (i förekommande fall) utsagor framgår att han varit delaktig.

Vid tillsynsbesöket hade endast uppföljning genomförts i åtta av de totalt 15 granskade ärendena. I ett fall var beslutet inte verkställt och i ett fall var beslutet helt nyligen verkställt varför en uppföljning innan tillsynens genomförande inte varit aktuellt. Dessa båda ärenden ingår därför inte i detta avsnitt av tillsynen. I ett fall framgick det inte av akten om man gjort uppföljning eller ej och i två ärenden framgick att man inte gjort någon uppföljning. I de två resterande ärendena fanns det inplanerade uppföljningsbesök som av olika anledningar inte genomförts.

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun uppfyller ställda krav på individens delaktighet i planeringen/uppföljningen av stödprocessen för åtta av de personer som ingått i tillsynen.

Länsstyrelsens iakttagelser

De uppgifter som ligger till grund för länsstyrelsens iakttagelser är dels granskning av 15 personakter, dels enkäter som huvudhandläggaren fått besvara och dels intervjuer med fyra brukare. Samtliga ärenden har avsett bostad med särskild service alternativt boendestöd.

I åtta av de ärenden som granskats framgår att insatsen följts upp med den enskilde en eller flera gånger sedan beslutet verkställts. I övriga sju ärenden framgick att

- I ett fall blev beslutet aldrig verkställt, varför uppföljning av insatsen inte varit aktuellt.
- I en akt framgick att datum för uppföljning var bestämt men att personen som fått insatsen inte gått att få tag på.
- I ett fall hade verkställigheten precis skett vid tillsynens genomförande varför en uppföljning ännu inte varit aktuellt.
- I ett ärende var datum satt för en första uppföljning strax efter tillsynsbesöket.
- I två ärenden framgick att uppföljning inte skett (ett enligt LSS och ett enligt SoL) och
- i ett ärende framgick det inte av akten om någon uppföljning skett.

14.2 Den enskildes möjlighet till självbestämmande i verksamheter för boende och sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder skall vara delaktiga i utformningen av de insatser som planeras och genomförs. Den enskilde har rätt att få information om alternativa insatser och vara delaktig i planeringen och uppföljningen av dessa. Den enskilde skall också vara delaktig i samarbete som sker mellan olika vård-, stöd- och rehabiliteringskontakter.

(1 kap. 1 § SoL, 3 kap 5 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- den enskilde helt eller delvis deltagit i planering eller uppföljning av insatser vad gäller boende och sysselsättning samt att det skall framgå av den enskildes utsagor att han varit delaktig
- den enskilde ha varit delaktig helt eller delvis i det samarbete som förekommer samt att det skall framgå av den enskildes utsagor att han känner till eller varit delaktig i detta samarbete

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Tegnérgatan uppfyller ställda krav på den enskildes möjlighet till integritet och att påverka sitt boende
- Länsstyrelsen bedömer att Tegnérgatan uppfyller ställda krav på de boendes delaktighet i utformningen av boendet samt i planering och uppföljning av insatser inom verksamhetens ram.
- Länsstyrelsen bedömer att Tegnérgatan uppfyller ställda krav på de boendes delaktighet i de samarbetskontakter som förekommer.
- Länsstyrelsen bedömer att Idun mer än väl uppfyller ställda krav på deltagarnas delaktighet. Det gäller såväl utformningen av sysselsättningen och i planering och uppföljning av insatser inom verksamhetens ram som i de samarbetskontakter som förekommer

Länsstyrelsens iakttagelser

Tegnérgatan

När man flyttar in upprättas en Målstyrd insatsplan (MIP). Brukaren är delaktig i framtagandet av denna. Verksamheten utvärderar MIP:arna regelbundet. Då tillsynen genomfördes var det bestämt att verksamheten skulle börja göra större utvärderingar där de bl.a. skulle se efter vad som var målsättningen, vad den boende själv tänkt och kommit med för förslag. En sammanfattning görs var tredje månad inför utvärderingar och för att få en helhetssyn på den aktuella situationen. Sammanfattningen görs utifrån rapportblad. Den boende får alltid läsa sammanfattningen för att se om den stämmer och är alltid med på MIP-mötena.

De som bor på Tegnérgatan kan själva bestämma om vilka möbler de skall ha i lägenheten samt när man kommer och går. Att ha gäster som sover över är OK, om personen som sover över finns med på den lista man gjort upp tidigare. Man bestämmer själv när man skall äta, gå och lägga sig, om man skall röka eller dricka alkohol i lägenheten. Då det gäller alkohol har man skrivit kontrakt på att man inte får missbruka i boendet, men det är OK att bruka alkohol.

Här kan det, enligt personalen, finnas vissa svårigheter att avgöra när det är det ena eller det andra, och när personalen skall se till individen kontra grannarnas problematik/behov.

Idun

Den enskilde är alltid själv med och bestämmer hur insatsen på Idun skall se ut och vad han tycker är viktigt att ha som mål, hur stor del av arbetsveckan han/hon skall vara på Idun etc. När det förekommer samarbete med andra kring individen är den enskilde nästan alltid med själv. Om han/hon av någon anledning inte önskat delta i mötet har det ibland förekommit att deltagaren har gett sitt samtycke till mötet utan att han själv deltagit.

Vid besöket i verksamheten genomfördes intervjuer med två deltagare i verksamheten. Båda dessa personer angav att man hade stor möjlighet att själv bestämma över hur sysselsättningen skulle utformas. Exempel på detta var att man kunde byta arbetsdag om man skulle på någon annan aktivitet och att man kunde bestämma vad man skall göra o.s.v.. Man angav att personalen var lyhörd för synpunkter och att det fanns ”ett stort hjärta och ett människovärdigt mottagande” på Idun.

14.3 Sammanfattande bedömning

Vid granskningen kunde konstateras att brukaren i flertalet fall fanns med i planering och uppföljning av insatser. Särskilt tydligt var detta i boende/daglig sysselsättning. I de akter som granskats i tillsyn var det inte lika tydligt att den enskilde var med i planering/uppföljning av insatsen eller att man haft en samverkan med andra berörda myndigheter etc. Endast i cirka hälften av akterna framgick att en uppföljning av insatsen och/eller samverkan skett.

15. Bemötande

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder skall bemötas med respekt för sin integritet och sin syn på sin situation. (1 kap 1 §, 3 kap 5 §, 5, 6 §§ LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall

- det framgå av den enskildes egna utsagor att han huvudsakligen upplever sig trodd och väl bemött i sina kontakter med socialtjänsten.

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun uppfyller ställda krav på ett gott bemötande för samtliga personer med psykiska funktionshinder som har intervjuats.

Länsstyrelsens iakttagelser

De brukare som länsstyrelsen har intervjuat – både i samband med granskningen av akter och vid besök i verksamheterna - har angett att de blivit väl bemötta av handläggare och personal.

I de först genomförda intervjuerna framkom att även om det kunde innebära en otrygghet att boendestödet gavs vid olika tidpunkter och att det varierade mycket vem som kom hem till brukaren, upplevdes bemötandet som gott. En av de intervjuade brukarna angav att ”*de är trevliga och glada människor som försöker att sporra mig att göra olika aktiviteter.*”

Även i de fall då intervjupersonen hade någon form av daglig verksamhet angavs att bemötandet var gott. *”Väldigt väl bemött. Verksamheten är bra och jag hade inte klarat mig utan den”*

De personer som intervjuats har i flertalet fall kunnat namnge sina handläggare, men man har också angivit att man inte haft någon större kontakt med handläggaren. En av de intervjuade personerna angav dock: *”Jag har haft två olika (namngivna) – båda är bra. Det är nervöst när de skall komma – man vet inte vad de skall komma med när de kommer. Det är de som bestämmer och man vet inte när de går om det man önskat går igenom eller ej. Men hittills har det gått bra.”*

Även i de intervjuer som genomförts med personer som har sin bostad på Tegnégatan alternativt har sin sysselsättning på Idun har framkommit att de får ett bra bemötande och att personalen lyssnar. Någon berättar att hans kontaktperson skickat vykort under sin semester som ett exempel på att personalen ”bryr sig”.

En av de intervjuade på Idun anger att han fått ett *”människovärdigt mottagande”* och att personalen har ett stort hjärta. *”Personalen här (Idun) är mycket lyhörda och har hjälpt mig mycket”*. En annan brukare anger att han blivit *”jättebra bemött”* och att stämningen är familjär och varm på Idun. Båda intervjupersonerna anger att personalen på Idun lyssnar på åsikter man framför och att allt fungerar bra.

DEL F – Samverkan med andra berörda organisationer/myndigheter

16. Kommunens inriktning mot samverkan och samarbete med berörda organisationer och myndigheter

16.1 Gemensamma mål, riktlinjer och verksamhetsformer på ledningsnivå

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör tillsammans med berörda organisationer/myndigheter utforma skriftliga och gemensamma mål/policy för samverkan på politisk- och ledningsnivå.

Kommunen bör tillsammans med psykiatrin utforma skriftliga riktlinjer för utskrivning eller permission från psykiatrisk heldygnsvård samt för en samordnad och individuell planering.

(2 kap. 6 § SoL, 5 kap. 8 § SoL, Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd

Informationsöverföring och samordnad vårdplanering SOSFS 1996:32)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- *kommunen ha gemensamma mål/policy på politisk- eller ledningsnivå med psykiatrin samt skriftliga riktlinjer för samverkan med psykiatrin vid utskrivning från psykiatrisk slutenvård och samordnad vårdplanering.*
- *kommunen ha former för samverkan eller ha en eller flera gemensamma verksamheter med annan huvudman*

För att uppfylla kraven mer än väl skall:

- *kommunen ha mål/policy med flera berörda organisationer samt skriftliga riktlinjer för samverkan med psykiatrin vid utskrivning eller permission från psykiatrisk slutenvård samt för samordnad vårdplanering.*

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun mer än väl uppfyller ställda krav på gemensamma mål för samverkan med psykiatrin samt gemensamma riktlinjer med psykiatrin vad gäller utskrivning från psykiatrisk heldygnsvård och gemensamma riktlinjer för en samordnad planering för enskilda individer.

Länsstyrelsens iakttagelser

Av den enkät som Eskilstuna kommun besvarade under våren 2002 framkommer att kommunen tillsammans med psykiatrin har skriftliga riktlinjer för utskrivning från sluten psykiatrisk vård. Däremot fanns inga gemensamma riktlinjer för permission från sluten psykiatrisk vård.

Tillsammans med psykiatrin, försäkringskassa, arbetsförmedling, Samhall, RSMH och IFSAP har kommunen upprättat ett skriftligt dokument för samordnad och individuell plan. I dokumentet ”Rehabilitering för personer med psykisk funktionsnedsättning – policy dokument för...” finns ett särskilt avsnitt om samordning och samarbete på individnivå.

16.2 Samarbete kring enskilda individer

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få helheten av sina behov uppmärksammade. Insatser mellan olika aktörer bör samordnas utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Handläggaren vid socialtjänsten bör uppmärksamma behoven i sin helhet, känna till den enskildes övriga centrala vård- och rehabiliteringsinsatser samt verka för en samordning både vad gäller planering och uppföljning av insatser. (3 kap. 5 § SoL, 14 § punkt 7 LSS, SOSFS 1996:32 (M))

För att uppfylla de krav som ställs bör

- den enskildes kontakter med psykiatri samt annan/andra centrala vård- eller rehabiliteringskontakter vara kända av ansvarig handläggare. Kända kontakter bör (i förekommande fall) motsvaras av den enskildes egna utsagor.
- det finns samarbete med psykiatri eller med någon annan av den enskildes centrala vård- och rehabiliteringskontakter. Samarbetet skall (i förekommande fall) motsvaras av den enskildes egna utsagor om det samarbete han eller hon själv önskar.

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun uppfyller ställda krav på handläggarnas kännedom om individens centrala vård- och stödkontakter avseende tolv personer som ingått i tillsynen.
- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun uppfyller ställda krav på samarbete med individens centrala vård- och stödkontakter för samtliga personer med psykiska funktionshinder som ingått i tillsynen.

Länsstyrelsens iakttagelser

I samtliga akter framgår att den enskilde har kontakter med myndigheter, organisationer etc. utanför socialpsykiatri. Det framgår även i flertalet ärenden att handläggaren haft någon form av kontakt med ex. psykiatri (13 ärenden). Av de akter där det framgick att man hade samarbete med psykiatri var det framförallt ett samarbete med sjuksköterskor vid öppenvården som förekom. Framförallt var det kring stöd och omsorg i boendet som samarbetet skedde (sex ärenden). Vid utskrivning/permission från sluten psykiatrisk avdelning förekom samarbete med psykiatri i fem ärenden. Samarbete med andra enheter inom socialtjänst ex. boendestöd, socialsekreterare etc. fanns dokumenterat i tolv av de aktuella akterna. I flertalet av de granskade ärendena angav handläggaren att det fanns samarbetskontakter med anhöriga/närstående (13 ärenden). I två akter fanns även dokumenterade kontakter med god man/förvaltare.

I tolv ärenden hade handläggaren kännedom om brukarens kontakter av större omfattning ex. om kontakt fanns med öppenvårds teamen eller ej. I tre fall saknades dock denna kännedom helt. Den vanligaste samarbetskontakten som handläggarna kände till var kontakten med den psykiatriska vården (elva ärenden). Endast i fem av de granskade individärendena kände handläggaren till om det fanns samarbetskontakter med någon annan enhet inom socialtjänst eller annan kommunal verksamhet.

I sju av de ärenden som granskats har det inte framkommit uppgifter om huruvida den enskilde varit delaktig i eventuella samarbetskontakter. I fem ärenden har handläggarna angett att den enskilde varit delaktig i samarbetskontakter till stor del och i tre fall har man varit delaktig till viss del. I övriga sju ärenden vet handläggaren inte om den enskilde varit delaktig i ett eventuellt samarbete eller ej.

En anledning till att handläggarna i så stor utsträckning saknar kännedom om ifall den enskilde varit delaktig i samarbetskontakter eller ej kan ha att göra med den organisation man valt att organisera socialpsykiatri inom kommunen. Större delen av samverkanskontakter sker i "verkställigheten" d.v.s. boende eller sysselsättning och handläggaren är då ofta inte involverad i dessa kontakter.

Vid de intervjuer som genomförts med brukare har samverkan/samordning endast diskuterats vid ett tillfälle. Den brukaren angav att han/hon inte visste om någon samordning/samarbete skett. Brukaren själv hade i alla fall inte varit med på något sådant möte. Däremot berättade alla fyra personer som länsstyrelsen talat med att man hade ett antal olika kontakter både inom kommun och landsting som man själv haft kontakt med mer eller mindre regelbundet.

16.3 Samarbetsformer mellan verksamhet för boende och andra berörda organisationer/myndigheter

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för boende skall ha en inriktning mot samarbete med andra berörda organisationer och myndigheter som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och gärna samarbeta med brukar- och anhörigorganisationer på orten. (2 kap. 6 § SoL, 3 kap. 5 § SoL, 5 kap. 8 § SoL, 15 § punkt 7 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för boende känna till den enskildes centrala kontakter inom kommun och landsting förutsatt att den enskilde själv så önskar
- verksamheten ha en tydlig och adekvat inriktning mot samarbete
- verksamheten ha ett formaliserat system för samarbete med andra enheter inom socialtjänsten och psykiatri på både organisations- och individnivå

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Tegnérgatan uppfyller ställda krav på kännedom om de boendes centrala vård- och stödkontakter utanför verksamheten.
- Länsstyrelsen bedömer att Tegnérgatan uppfyller ställda krav på inriktning mot samarbete med andra berörda enheter som socialtjänst, psykiatri, försäkringskassa etc.

Länsstyrelsens iakttagelser

I de intervjuer som gjordes med chef och personal framgick det att de samarbetar kring enskilda individer både med socialtjänst, vuxenförvaltning, psykiatri (både öppen och slutet), primärvård, tandvård, försäkringskassa, god man/förvaltare och anhöriga/närstående.

Det finns både informellt och mer formaliserat samarbete. De möten brukare är delaktiga i är framförallt samarbete med sjukvården och när man går igenom MIP:arna. Boendepersonalen har även DD-möten med bl.a. psykiatri där man diskuterar enskilda. På dessa möten är brukarna inte med. Ingen av de personer som länsstyrelsen talat med har nämnt om de känner till att samverkan kring hans person förekommer eller ej. Personalen anger att de alltid informerar de boende när de har samarbetskontakter och att den berörde brukaren då oftast är med.

Samverkan kring organisation, arbetssätt och rutiner förekommer utöver samverkan kring enskilda. Här är det framförallt samverkan mellan Vuxenförvaltning, IFO – missbruk och

försörjningsstöd, verksamhet för sysselsättning, psykiatrins öppenvård, psykiatrins slutenvård inkl. beroendecentrum, arbetsförmedling och försäkringskassa.

16.4 Samarbetsformer mellan verksamheter för sysselsättning och andra berörda organisationer/myndigheter

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för sysselsättning skall ha en inriktning mot samarbete med andra berörda organisationer och myndigheter som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och gärna samarbeta med brukar- och anhörigorganisationer på orten.

(2 kap. 6 § SoL, 3 kap. 5 § SoL, 5 kap. 8 § SoL, 15 § punkt 7 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för sysselsättning känna till den enskildes centrala kontakter inom kommun och landsting förutsatt att den enskilde själv så önskar
- verksamheten ha en tydlig och adekvat inriktning mot samarbete
- verksamheten ha ett formaliserat system för samarbete med andra enheter inomsocialtjänsten, psykiatrin, försäkringskassan och arbetsförmedlingen på både organisations- och individnivå

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Idun uppfyller ställda krav på kännedom om deltagarnas centrala vård- och stödkontakter utanför verksamheten i de fall som den enskilde så önskar.
- Länsstyrelsen bedömer att Idun uppfyller ställda krav på inriktning mot samarbete med andra berörda enheter som socialtjänst, psykiatri, arbetsförmedling, arbetsgivare etc.

Länsstyrelsens iakttagelser

Huvuddelen av det samarbete som sker mellan andra verksamheter/myndigheter och Idun sker kring den enskilde individen. Idun har samarbete både med socialtjänsten (IFO och missbruk), vuxenförvaltning, boendestödet, psykiatrin (både öppen och slutenpsykiatrin), försäkringskassan, arbetsförmedling, anhöriga/närstående. Mer sällan har man samarbete med primärvård, tandläkare och arbetsgivare även om det händer i enstaka fall. Samarbetet sker mest informellt. Det finns även ett legitimerat samarbete (RESAP) där bl.a. chefen för Idun ingår. Detta samarbete sker kring metoder för samverkan.

En av anledningarna till att verksamheten vid Idun är placerad i ett industriområde är för att ha närhet till små arbetsgivare och på detta sätt få ett samarbete med tänkbara arbetsplatser.

Tidigare hade man nära samarbete med RSMH, när KUGGEN fanns, men vid tillsynsbesöket fanns inget samarbete med de olika brukarorganisationerna.

16.5 Sammanfattande bedömning

Eskestuna kommun bedöms att ha en väl fungerande samverkan både på ledningsnivå, verksamhetsnivå och individnivå. Samverkan sker både formellt och informellt.

DEL G – Kvalitetssystem och personalens kompetensutveckling

17. Kommunens kvalitetssystem och kvalitetsutveckling

17.1 Kvalitetssystem för kommunens sociala verksamhet

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör ha ett system för kvalitetsutveckling som gäller det sociala arbetet med personer med psykiska funktionshinder.

(3 kap. 3 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- Kommunen ha ett sådant kvalitetssystem

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun inte uppfyller ställda krav på ett dokumenterat kvalitetssystem.

Länsstyrelsens iakttagelser

Av den enkätundersökning som genomfördes våren 2002 framkom att Eskilstuna kommun saknade ett särskilt kvalitetssystem enligt Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1998:8) för kommunens insatser för personer med psykiska funktionshinder.

17.2 Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete i DD boendet

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för boende skall ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten. Systemet skall omfatta för verksamheten relevanta områden och kvaliteten i verksamheten skall fortlöpande förbättras i linje med psykiatrireformens intentioner.

Verksamheten skall vidare ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål, Lex Sarah samt i förekommande fall för personskada enligt LSS. (3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1996:17, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten med en ansvarig person
- något eller några relevanta områden ha fokuserats i kvalitetsarbetet och lett fram till ett förbättringsarbete
- verksamheten ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål samt anmälan om missförhållanden (Lex Sarah) eller hantering av personskada enligt LSS i förekommande fall
- personalen känna till kvalitetsystemet och aktivt delta i kvalitetsarbetet
- riktlinjerna för Lex Sarah eller personskada enligt LSS vara kända och tillämpas av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Tegnérgatan inte uppfyller ställda krav på kvalitetsutveckling av verksamheten.
- Länsstyrelsen bedömer att Tegnérgatan uppfyller ställda krav på skriftliga och för personalen kända riktlinjer för anmälan om missförhållanden enligt Lex Sarah.

Länsstyrelsens iakttagelser

Att det saknas ett kvalitetssäkringssystem var både chefer och personal eniga om. Personalen har dock identifierat ett flertal förbättringsområden i verksamheten. Bland annat anser de att en personallägenhet i huset skulle behövas, vilket var ett önskemål som var överlämnat till fastighetschefen. Man behöver även arbeta mer med samarbetsformer, struktur och lokaler i övrigt. Även områden som dokumentation, förhållningssätt och metoder, kompetens och riskanalyser angavs som förbättringsområden. Personalen anger att de påtalat brister som de upptäckt ”*sedan är det nästa led som har bollen att försöka få till förändring*”.

Vid tillsynsbesöket hade man precis fått ”rutiner för synpunkter och klagomål” och det finns ett formulär för synpunkter och klagomål i. Formuläret för klagomål är detsamma oavsett om man bor i verksamheten som för allmänheten. Klagomålen utreds i första hand av enhetschefen. Anmälaren kan vara anonym.

Det finns skriftliga rutiner både för anmälningar enligt socialtjänstlagen 14 kap 2§ (Lex Sarah) och avvikelserapportering enligt 2 kap. 7§ HSL (Lex Maria). Rutiner för hur man hanterar dessa är väl kända av personalen i verksamheten. På boendet finns en särskild pärm där bl.a. skriftliga rutiner och riktlinjer finns insatta. Någon anmälan enligt Lex Sarah har inte förekommit under den tid verksamheten funnits.

17.3 Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete i verksamhet för sysselsättning - Idun

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för sysselsättning skall ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten. Systemet skall omfatta för verksamheten relevanta områden och kvaliteten i verksamheten skall fortlöpande förbättras i linje med psykiatrireformens intentioner. Verksamheten skall vidare ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål, Lex Sarah samt i förekommande fall för personskada enligt LSS. (3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1996:17, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten med en ansvarig person
- något eller några relevanta områden ha fokuserats i kvalitetsarbetet och lett fram till ett förbättringsarbete
- verksamheten ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål samt anmälan om missförhållanden (Lex Sarah) eller hantering av personskada enligt LSS i förekommande fall.
- personalen känna till kvalitetssystemet och aktivt delta i kvalitetsarbetet
- riktlinjerna för Lex Sarah eller personskada enligt LSS vara kända och tillämpas av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Idun inte uppfyller ställda krav på kvalitetsutveckling av verksamheten.
- Länsstyrelsen bedömer att Idun uppfyller ställda krav på skriftliga och för personalen kända riktlinjer för hantering av klagomål och anmälan om missförhållanden enligt Lex Sarah.

Länsstyrelsens iakttagelser

Något system för att säkra kvaliteten fanns inte i verksamheten vid tillsynstillfället. Personalen angav dock att man arbetade med kvalitetsutveckling av verksamheten ändå.

Det finns skriftliga riktlinjer för hur man skall hantera deltagarnas klagomål. Dessa sitter på en anslagstavla i verksamheten. Skrivelsen innehåller information om att man skall skriva ner klagomålen och vart man skall lämna dem.

Det finns riktlinjer för Lex Sarah i verksamheten på intranätet. Personalen hade kunskap om vad Lex Sarah innebar och att det fanns riktlinjer för hur man skulle hantera en anmälan.

17.4 Sammanfattande bedömning

Då det gäller ett system för kvalitetssäkring saknades ett sådant vid tillsynens genomförande. Däremot framkom att man på ett mer osystematiskt sätt arbetade med att förbättra kvaliteten i de olika verksamheterna.

18. Personalens kompetensutveckling

18.1 Plan för personalens kompetensutveckling på övergripande ledningsnivå

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall ha en plan för kompetensutveckling för personal som arbetar med personer med psykiska funktionshinder.
(SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- Kommunen ha en skriftlig plan för personalens kompetensutveckling,

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun inte uppfyller ställda krav på en plan för kompetensutveckling av personal som arbetar med personer med psykiska funktionshinder.

Länsstyrelsens iakttagelser

Av den enkät som kommunen skickat in framgick att det fanns en särskild plan för kompetensutveckling för personal som arbetar med personer med psykiska funktionshinder. Det dokument som bifogades var dock av den karaktär att länsstyrelsen inte bedömer dem motsvara de efterfrågade dokumenten. Däremot framgår av minnesanteckningarna att kommunen skulle arbeta med dessa frågor under hösten 2001 och våren 2002.

18.2 Handläggarnas tillgång till handledning, vägledning och fortbildning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

För arbetet med personer med psykiska funktionshinder skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet.

Handläggare som är ansvariga för att bedöma personer med psykiska funktionshinderns behov och besluta om insatser bör ha möjlighet till regelbunden vägledning, handledning och fortbildning.

(3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- ansvariga handläggare ha tillgång till regelbunden vägledning eller handledning och anse att det stöd de har i arbetet är tillräckligt
- ansvariga handläggare ha tillgång till fortbildning i arbetet och anse att de har utbildning för sina nuvarande arbetsuppgifter

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun inte uppfyller ställda krav på att handläggare som arbetar med personer med psykiska funktionshinder erbjuds regelbunden vägledning och handledning.
- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun inte uppfyller ställda krav på att handläggare som arbetar med personer med psykiska funktionshinder erbjuds fortbildning.

Länsstyrelsens iakttagelser

Bedömningarna grundar sig på en enkätundersökning som ansvariga handläggare i de granskade individärendena fått besvara. Totalt har fem handläggare besvarat enkäten. De befattningar handläggarna har haft har varierat mellan socialsekreterare, biståndshandläggare och LSS handläggare. Två av de handläggare som besvarat enkäten har längre erfarenhet än 3 år av att arbeta med personer med psykiska funktionshinder, två har arbetat med målgruppen 1 – 3 år och en har arbetat mindre än 1 år. Med undantag av socialsekreteraren saknade handläggarna regelbunden handledning och stöd i sitt arbete med personer med psykiska funktionshinder. Socialsekreteraren hade både intern handledning/stöd vid behov och extern handledning. Denna person ansåg också att hon/han hade det stöd som behövdes för att kunna arbeta med målgruppen. Ingen av de övriga handläggarna ansåg att de fick det stöd de behövde för sitt arbete. Exempel på stöd/handledning som de ansåg sig behöva var både egen handledning och individhandledning. *”Mer stöd i individuella ärenden. Nu får man söka sig fram själv eller hitta lösningar. Jag tycker det är dålig uppföljning av våra tjänster och stöd från ledningen.”* *”Att vi i arbetsgruppen kunde sitta och prata gemensamt om de problem som dyker upp, med stöd av en handledare”* är exempel på kommentarer som getts.

Tre av handläggarna har angett att de har möjlighet att delta i kurser och konferenser, men ingen av dessa har erhållit någon särskild utbildning för att kunna arbeta med personer med psykiska funktionshinder efter den 1 januari 1995. En handläggare, som inte har möjlighet till vidareutbildning i sitt arbete, har ändå erhållit en särskild utbildning på annat sätt för att kunna arbeta med målgruppen. Utbildningen har varat i 6 månader och gett denna handläggare tillräckliga kunskaper för att arbeta med målgruppen.

Den socialsekreterare som besvarat enkäten har angett att det finns möjlighet att delta i internutbildning. Denna person har också haft kontakt med en psykiater och på så sätt fått kunskap samt tagit del av föredrag på högskolan. En internutbildning omfattande 1 – 4 veckor

har även erhållits efter den 1 januari 1995. Behov av ytterligare utbildningsinsatser fanns trots detta, framförallt om de psykiska sjukdomar som klienter kan ha. Detta önskemål hade även biståndshandläggare.

Önskemål fanns även om utbildningar kring neuropsykiatri och om nätverksamarbete.

En handläggare kan varken svara ja eller nej på om han/hon har tillräcklig utbildning. ”*Jag tror inte man ska göra arbetet så komplicerat, utan se till den erfarenhet man har att arbeta med människor. I vissa situationer skulle jag behöva mer kunskap. Det är ju mycket ett arbete att lära sig hur man själv fungerar och att få lite återspeglig. Jag önskar mer feed-back från olika håll och hur man går vidare.*”

18.3 Personalen i verksamhet/er för boendes tillgång till handledning, vägledning och fortbildning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

För arbetet med personer med psykiska funktionshinder skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. (3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för boende ha en utbildning och en erfarenhet som motsvarar de boendes behov och verksamhetens uppdrag. Det innebär att personalen skall ha adekvat grundutbildning inom det psykosociala fältet samt lämplig erfarenhet för arbete med målgruppen.
- personalen i verksamheter för boende ha tillgång till regelbunden vägledning, handledning samt fortbildning. Fortbildningen bör vara utformad efter var och ens behov av kompetensutveckling.
- personalen i verksamheten för boende sträva mot en kontinuerlig kompetenshöjning och ta aktiv del i den fortbildning, vägledning och handledning som erbjuds.

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun inte uppfyllde ställda krav på att personal i DD-boendet vid tillsynsbesöket hade tillgång till regelbunden vägledning och handledning. Det fanns dock budgeterat för handledning varför länsstyrelsen förutsätter att personalen idag har återupptagit sin handledning.
- Länsstyrelsen bedömer att Vuxennämnden uppfyller ställda krav på att personalen vid DD-boendet har tillgång till fortbildning inom området psykiskt funktionshinder.

Länsstyrelsens iakttagelser

Personalen i boendet har olika slags utbildningar: En är beteendevetare, två i personalgruppen har gått missbruksprogrammet, en är sjuksköterska, en behandlingsassistent och en mentalskötare/undersköterska. Den sjunde i personalgruppen har en utbildning omfattande 80 högskolepoäng inom psykiatrin. Alla har erfarenhet eller utbildning inom området missbruk. Den som har arbetat kortast tid har arbetat fyra år med målgruppens problematik – antingen missbruk eller psykiskt funktionshinder, den som har arbetat längst har arbetat i 40 år med personer med ett psykiskt funktionshinder.

Tidigare (under hösten 2003) hade personalgruppen handledning, men vid tillsynsbesöket hade denna ”kraschat”. Man letade efter en ny handledare eftersom man såg ett stort behov av handledning – både för personalens skull och för brukarnas. Enligt cheferna fanns det budget

för handledning, men eftersom personalen inte tyckte att handledaren var rätt hade man ett uppehåll då tillsynen genomfördes. Den tidigare handledning man hade haft var systemteoretisk.

Cheferna ansåg att personalen hade relativt god möjlighet till att få vidareutbildning inom sitt arbete. Den del av personalgruppen som var anställd genom vuxenförvaltningen ansåg att det var lätt att få tjänstledigt om man ville gå någon högskoleutbildning och att det fanns tillfälle för vidareutbildning inom arbetet. Här skiljde det sig dock inom personalgruppen så tillvida att de som var anställda inom arbetsmarknads- och familjenämnden inte erbjudits utbildningsmöjligheter via arbetet. Man anger dock att de som kommer från ”missbruk” har fått ta del av den utbildning som socialpsykiatrien ordnat.

18.4 Personalen i verksamhet/er för sysselsättnings tillgång till handledning, vägledning och fortbildning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

För arbetet med personer med psykiska funktionshinder skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet.

(3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för sysselsättning ha en utbildning och en erfarenhet som motsvarar deltagarnas behov och verksamhetens uppdrag. Det innebär att personalen skall ha lämplig variation av yrkesbakgrund och erfarenhet av arbete med målgruppen.
- personalen i verksamheter för sysselsättning ha tillgång till regelbunden vägledning, handledning samt fortbildning. Fortbildningen bör vara utformad efter var och ens behov av kompetensutveckling.
- personalen i verksamheten för sysselsättning sträva mot en kontinuerlig kompetenshöjning och ta aktiv del i den fortbildning, vägledning och handledning som erbjuds.

Länsstyrelsens bedömning

- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun uppfyller ställda krav på att personal i Idun har tillgång till regelbunden vägledning och handledning.
- Länsstyrelsen bedömer att Eskilstuna kommun uppfyller ställda krav på att personal i Idun har tillgång till fortbildning.

Länsstyrelsens iakttagelser

Både personal och chef ansåg att den personal som fanns hade adekvat utbildning för sina arbetsuppgifter. Den i personalgruppen som saknade högskoleexamen hade på egen hand läst in sig på ämnesområdet och hade lång erfarenhet av att arbeta med målgruppen. Särskilt viktigt angav man att kunskap i gruppprocesser var. Att enbart ha en gymnasieutbildning i grunden hade annars inte räckt. Den utbildningsbakgrund som krävs för arbetet ansågs vara en högskoleutbildning med inriktning mot social verksamhet.

Personalen angav att det var generöst med möjlighet till vidareutbildning på högskolenivå. Det fanns även utbildningar som riktade sig till hela socialpsykiatriens personal. Det kunde dock vara ett problem om man saknade högskoleutbildning sedan tidigare då det ofta krävdes en akademisk examen för att man skulle ha behörighet att söka.

Vid intervjuerna med Iduns chef och med personalen framkom att personalen hade handledning var tredje vecka. Den handledning personalen hade var processhandledning 1,5 timme/gång, vilket enligt personalen var för lite. Vid tillsynsbesökets genomförande hade man nyss bytt handledare, vilket personalen såg som en av anledningarna, men inte den enda, till att det var för lite tid. Tidigare hade man haft handledning varannan vecka 2 timmar och man angav att det var också den tid som behövdes.

Personalen ansåg att man hade det chefsstöd som man behövde. Mest använde man chefen som bollplank. I övrigt vägledde personalen varandra, vilket man såg som en möjlighet eftersom det endast finns två personal i verksamheten.

Rapporter utgivna under 2005:

Nr	Titel	Ansvarig utgivare
1	Tillsynsprojekt MIFO-fas 1 inventering av förorenade områden vid pågående miljöfarliga verksamheter	Carl Mikael Svensson
2	Inventering av förorenade områden Järn, Stål, Manufakturverk	Anna Stjärne
3	Bottenfauna i Södermanlands län 2004. 8 sjöar inom kalkningens effektuppföljning	Sofi Nordfeldt

Länsstyrelsen	Ansvarig utgivare	År 2005
611 86 Nyköping Tel växel: 0155-26 40 00 E-post: lansstyrelsen@d.lst.se	Ramona Persson	Nr 5